

תקציב לאומי לשנת 1976

פרק א: ההתפתחויות הכלכליות במשך בשנת 1975

1. קווי ההתפתחות העיקריים

שנת 1975 היתה שנה של העדר גידול בפעילות הכלכלית, אך תהליך זה לא היה מלווה בגידול מספר הבלתי מועסקים. עודף היבוא — למעט יבוא ביטחוני ויבוא אניות ומטוסים — פחת במונחים ריאליים, והואט קצב עליית המחירים.

ההאטה בפעילות הכלכלית תאמה את מדיניות הממשלה לריסון הגידול בביקושים המקומיים ולהאטת הצמיחה הכלכלית. מדיניות זו נגזרה מן הצורך לצמצם את עודף היבוא לממדים העולים בקנה אחד עם יבוא ההון הצפוי לשנים הבאות.

בטווח הקצר גורמת האטה כלכלית לצמצום הגירעון בחשבון השוטף, בעיקר על-ידי האטה ביבוא תשומות, מוצרי צריכה ונכסי השקעה. בטווח הארוך מכוונת מדיניות זו להעביר גורמי ייצור לענפי משק, המייצרים ליצוא ולהחלפת יבוא ולאפשר חידוש הצמיחה הכלכלית, בד בבד עם צמצום עודף היבוא. בשנת 1975 לא הושגו היעדים בתחום הרחבת היצוא, כתוצאה מצירוף מספר גורמים:

- (א) השפל בסחר העולמי פגע בשוקי היצוא;
 - (ב) לא השתחררו גורמי ייצור מענפים שאינם מייצרים ליצוא, ובחלק מענפי היצוא הורגש מחסור בכוח-אדם;
 - (ג) אף שרווחיות היצוא גדלה ב-1975, מסתבר שהגידול לא היה מספיק כדי לאזן את השפעת הגורמים שפעלו להאטת ההרחבה ביצוא.
- את 1975 איפיינה, כאמור, האטה בפעילות הכלכלית. התוצר המקומי הגולמי והשימושים המקומיים לא גדלו כלל — לראשונה מאז תקופת המיתון של השנים 1966—1967. התפתחות זו היתה תוצאת ירידה בביקוש המקומי, שהסתמנה כבר במחצית השנייה של 1974. הגידול בכוח העבודה האזרחי, בשיעור של 1.2 אחוזים, והרחבת מלאי ההון, בשיעור של 6—7 אחוזים (אליהם ניתן להוסיף את הגידול ארוך הטווח בפריון), הביאו להצטברות כושר ייצור בלתי מנוצל ב-1975.¹ גורמי הירידה בביקוש המקומי מאז המחצית השנייה של 1974 נעוצים במדיניות הריסון שנקטה הממשלה, בעיקר בתחום ההשקעות הציבוריות וההכנסה הפרטית הפנויה. תרמה לה גם הירידה בביקוש לדיר, אשר היתה תוצאת ירידה בקצב גידול האוכלוסייה, הצטברות מלאי דירות ספקולטיבי והשפעת מדיניות הריסון עצמה. הירידה בביקוש המקומי לא קווצה במלואה על-ידי הגידול האיטי של היצוא, כך שחלה ירידה, נטו, בביקושים.

¹ אשר לעצמת ההתפתחות הדפלציונית בשנת 1975, קיימת אי-התאמה בין המקורות הסטטיסטיים השונים. נתוני לוח המקורות והשימושים מצביעים על ירידה ריאלית בתוצר ובצריכה הפרטית בשיעור רב יותר מאשר בשנות המיתון של 1966—1967; אולם בדיקת התפתחות התוצר מצד הענפים מצביעה על התפתחויות דפלציוניות מתונות יותר, וניתוח המצב בשוק העבודה מחזק את ההערכות הכמותיות שנאמדו מצד ענפי המשק. עדכון חלקי של נתוני החשבונות הלאומיים, שנערך בידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מאשר את ההשערה שבשנת 1975 התייצבה רמת הפעילות הכלכלית, אך לא היתה בה ירידה ריאלית.

אינדיקטורים להתפתחות המשק, 1974, אומדן ל-1975 ותחזית ל-1976

1976 תחזית	1975 אומדן	1974	
המקורות והשימושים בהם			
העלייה או הירידה (—), מונחים ריאליים (אחוזים)			
—0.6	—0.6	4.9	סך כל השימושים
1.0	—1.8	5.3	התוצר הלאומי הגולמי
			התוצר הלאומי הגולמי של המשק הפרטי
1.0	—3.7	5.0	(למעט שירותי דיור)
—2.2	—4.8	3.8	הצריכה הפרטית לנפש
—3.7	6.5	6.4	הצריכה הציבורית
—0.5	5.7	3.8	הצריכה הציבורית האזרחית
—4.8	6.8	7.3	הצריכה הציבורית הביטחונית
1.0	—0.1	12.5	הצריכה הציבורית המקומית
—7.2	—9.9	0.0	ההשקעה הגולמית המקומית
			ההשקעה הגולמית בנכסים קבועים, למעט
—10.1	—6.9	—2.2	אניות ומטוסים
8.0	3.3	4.0	היצוא
—2.9	1.3	4.2	היבוא
האוכלוסייה והתעסוקה			
העלייה או הירידה (—) (אחוזים)			
2.2	2.3	3.1	האוכלוסייה הממוצעת
			מספר המועסקים המקומיים הממוצע
0	1.4	0.3	בסקטור הפרטי*
4.8	3.2	3.0	אחוז הבלתי מועסקים מכוח העבודה האזרחי
			מאזן התשלומים (כולל הסחר עם השטחים)
(מיליוני דולרים, מחירים שוטפים)			
8,125	7,886	7,374	היבוא
4,455	3,992	3,780	היצוא
3,670	3,894	3,576	עודף היבוא
3,770	3,420	2,570	יבוא ההון נטו
9,000	7,600	6,230	החוב הלאומי
1,020	1,040	1,070	יתרות בנק ישראל נטו
			המסים ותשלומי ההעברה
העלייה או הירידה (—) (אחוזים)			
47.9	37.3	76.7	סך כל המסים העקיפים נטו**
26.7	37.4	48.0	סך כל המסים הישירים ומילואות חובה, נטו
50.9	54.2	49.4	תשלומי ההעברה נטו לציבור
ההכנסות			
19,765	16,035	12,640	ההכנסה הלאומית לנפש (ל"י)
—2.8	—4.8	—2.5	ההכנסה הפרטית הפנויה ממקורות פנים לנפש***
	21.7	18.0	העלייה באמצעי התשלום, במשך השנה (אחוזים)

* בניכוי המגויסים למילואים עקב המלחמה.

** למעט היטל על יבוא ביטחוני.

*** בניכוי מילואות חובה נטו.

ירידה זו, וגידול מסוים במחיר היחסי של היבוא, הביאו להפחתה ריאלית ביבוא, למעט יבוא ביטחוני ישיר ויבוא אניות ומטוסים. מאחר שביצוא חל גידול ריאלי מסוים, הרי שבעודף היבוא — להוציא אניות ומטוסים ויבוא ביטחוני — היתה ירידה ריאלית. במחירים שוטפים, בערכים הנקובים בדולרים, חלה התייצבות ברמת עודף היבוא והוא הסתכם ב-2.1 מיליארד דולר, בקירוב. הגירעון הכולל גדל בשנת 1975, בעקבות עלייה ביבוא הביטחוני הישיר, והסתכם ב-3.9 מיליארד דולר, בערך, בהשוואה ל-3.6 מיליארד דולר ב-1974.

ביצוא נמשכה ההאטה בגידול הריאלי, בדומה להתפתחות בשנת 1974. זאת, למרות הריסון בביקוש המקומי וגידול מסוים במחיר היחסי של היצוא בהשוואה למחירי התשומות. יתר על כן, ביצוא התעשייתי אף חלה ירידה ריאלית. הגורמים העיקריים להתפתחות זו נזכרו לעיל.

המשך המדיניות הכלכלית המרסנת שנקטה הממשלה בא לידי ביטוי בהתייצבות עודף הביקוש המקומי הריאלי של הסקטור הציבורי. פעולתה הישירה של הממשלה לריסון הביקוש בתחום הריאלי לא היתה מלווה בריסון מוניטרי מתאים, ובמהלך שנת 1975 נבעה מתקציבי הסקטור הציבורי הזרמה של יותר מ-4 מיליארד ל"י. הזרמה גדולה זו לא הביאה המרצת הביקושים המקומיים לסחורות ושירותים, כיוון שנספגה בעיקרה באמצעות רכישת מטבע-חוץ מצד הסקטור הפרטי: זו שימשה בחלקה למימון הגירעון המבני של הסקטור הפרטי, ובחלקה להגדלת מלאי מוצרי יבוא ולקניית נכסים פיננסיים הנקובים במטבע-חוץ או לפירעון חובות. גם התפתחות זו תרמה לכך שלא הושגו במלואן התוצאות המצופות מן המדיניות המרסנת של הממשלה בתחום מאזן התשלומים.

נוסף על גורמי ההאטה שצוינו, חלה בשנת 1975 ירידה ריאלית מסוימת בהשקעות הסקטור הפרטי. גרם לכך הרפיון בפעילות הכלכלית בשנה זו, וכנראה גם הצטברות כושר ייצור בלתי-מנוצל בשלוש השנים האחרונות. בהקשר זה יש להזכיר, כי מתן אשראי בלתי צמוד בריבית נמוכה עלול להביא להשקעות יתר ולהמשך התהליך של צבירת כושר ייצור בלתי מנוצל. עדות להצטברות האמורה ניתן למצוא בכך, שמלאי ההון של הסקטור הפרטי גדל ב-24 אחוזים מראשית 1973 עד ראשית 1975, בעוד שהתוצר המקומי הגולמי של הסקטור הפרטי גדל באותן שנים בשיעור של 8.5 אחוזים בלבד.

ההתייצבות ברמת הביקושים, שהתבטאה בהאטת הגידול בתוצר, הביאה לירידה ריאלית בהכנסה הפרטית הפנויה ובצריכה הפרטית, הנקבעת על-פיה.

אף שהתוצר המקומי הגולמי של הסקטור הפרטי לא גדל בשנת 1975 — לאחר שכבר בשנים 1973 ו-1974 עלה בפחות מכפי שהיה ניתן לצפות על-פי הגידול בגורמי הייצור ובפיריון הרב-שנתי — לא חלה ירידה במספר המועסקים בסקטור הפרטי. הדבר התבטא באי-גידול התוצר הפרטי למועסק, או אף ירידה קלה בו.

כוח העבודה האזרחי גדל ב-1975 בכ-13 אלף איש. מספר המועסקים בסקטור הפרטי לא גדל, כאמור, אך לעומת זאת חל גידול רב במספר המועסקים בסקטור הציבורי (כ-10 אלפים איש). בעקבות זאת לא חל גידול ממשי באבטלה הגלויה, אף כי יש לציין את הירידה המשמעותית במספר שעות העבודה למועסק, וניכרו סימנים לקיומה של אבטלה סמויה.

בשנת 1975 הואט קצב עליית המחירים, שנשאר עם זאת מהיר למדי. המחירים עלו במשך השנה ב-23.5 אחוזים לעומת 56.2 אחוזים ב-1974. עיקר העלייה במחירים נבע במישרין מצעדי מדיניות של הממשלה (פיחותים, העלאת שיעורי מסים עקיפים וביטול סובסידיות) ובעקיפין — מתשלום תוספת-יוקר בעקבות עליות המחירים. עיקר עליות המחירים התרכזו ברביע הראשון של השנה — לאחר צעדי המדיניות של סוף 1974 — וברביע האחרון, בעקבות הפיחות של חודש ספטמבר והעלאות המסים העקיפים ומחירי הדלק. ברביעים השני והשלישי של 1975 כמעט שלא עלו המחירים.

1975 עמדה בסימן של דחקות מוניטרית. פעולות הממשלה ובנק ישראל הוזרימו למשק סכום ניכר — כ-5.2 מיליארד ל"י — אולם רכישת מטבע-חוץ מצד הסקטור הפרטי התבטאה בספיגה של

כ-5.4 מיליארד ל"י. כתוצאה מכך חלה עלייה מועטת בבסיס הכסף, ואמצעי התשלום גדלו במשך השנה ב-21 אחוזים, פחות משעלתה רמת המחירים. המוסדות הבנקאיים נקלעו לגירעונות נזילות, שהיו ללא תקדים מבחינת היקפם ומשכבם. שערי הריבית על אשראי בנקאי רגיל הועלו במידה ניכרת, כך שלראשונה מזה כמה שנים היו שערי הריבית הריאליים חיוביים. ראוי לציין, כי הפיחות הזוחל העלה את מחיר קבלת האשראי במטבע-חוץ, וגם חלק משערי הריבית על אשראי מכוון הועלו במשך השנה.

2. מאזן התשלומים

א. הגירעון בחשבון השוטר

הגירעון הכולל בחשבון השוטר הסתכם ב-1975 ב-3.9 מיליארד דולר בקירוב: עלייה של כ-420 מיליון דולר (שהם 12 אחוזים בקירוב), לעומת עלייה של יותר מ-920 מיליון דולר בשנת 1974.

להאטה בשיעור גידול הגירעון הביאו ירידה בשיעור גידול היבוא (7 אחוזים ב-1975 לעומת 33 אחוזים ב-1974), שגלוותה אליה גם הפחתה בשיעור גידול היצוא (4 אחוזים ב-1975 לעומת 30 אחוזים ב-1974).

שני גורמים עיקריים תרמו לעלייה בסכום הגירעון הכולל:

- (א) עלייה רבה בהיקף היבוא הביטחוני, שגדל ב-33 אחוזים בערך;
- (ב) גירעון בחשבון השירותים, שהיה בו עודף מאז שנת 1971. לציון מיוחד ראוי הגידול הרב שחל ביבוא (נטו) של שירותי הון, שיש בו ביטוי להצטברותו של החוב הלאומי החיצוני.

לעומת זאת חלה ירידה של כ-5 אחוזים בגירעון המסחרי, כאשר יבוא הסחורות נשאר ברמת 1974 (במחירים שוטפים), ואילו היצוא גדל ב-7 אחוזים בערך. בעליית מחירי היבוא והיצוא חלה האטה, לאחר שנתיים של עליות תלולות. לגידול האיטי במחירים במונחי דולרים — כ-5 אחוזים ביבוא ו-4 אחוזים ביצוא — הביאו ירידות מחירים של חומרי גלם, האטת קצב האינפלציה בעולם והתחזקות הדולר יחסית למטבעות האירופיים במחצית השנייה של השנה. בניכוי השפעת המחירים, היתה הירידה בגירעון המסחרי גדולה יותר מכפי שצוין לעיל (בשיעור של 20 אחוזים).

ב. יבוא הסחורות

ביבוא הסחורות היתה ירידה ריאלית של כ-8 אחוזים, לעומת גידול ריאלי של 2 אחוזים בשנת 1974. הירידה הקיפה את הסעיפים העיקריים של היבוא, להוציא הדלק שגדל ב-8 אחוזים (גידול שהיה מיועד בעיקרו להרחבת המלאי).

יבוא אניות ומטוסים הסתכם ב-8 מיליון דולר בלבד, לאחר שהיה בהיקף של כ-150 מיליון דולר ב-1974. יבוא זה אינו סדיר ואינו קשור לרמת הפעילות השוטפת במשק. בניכוי יבוא אניות ומטוסים הסתכמה הירידה הריאלית ביבוא ב-5 אחוזים, לעומת גידול של כ-7 אחוזים בשנה הקודמת.

יבוא נכסי הצריכה ירד בשנת 1975 ירידה ריאלית של כ-20 אחוזים, לאחר עלייה של כאחוז אחד ב-1974. הירידה ניכרה בכל רכיבי היבוא, אך היתה בולטת במיוחד ביבוא כלי-חבורה. נוסף על השפעת המדיניות המרסנת של הממשלה, אשר פעלה להורדת הצריכה הפרטית בכלל, הושפעה צריכת מוצרים מיבוא מן הגורמים הבאים:

- (א) מדיניות הפיחות הזוחל והטלת מסים נוספים על היבוא;
- (ב) במחצית הראשונה של 1975 היו הגבלות אדמיניסטרטיביות על יבוא מספר מוצרי צריכה, בעיקר בני-קיימא;

(ג) תוך ציפיה לפיחות, היתה הקדמת יבוא במחצית השנייה של שנת 1974. יבוא התשומות, פרט ליהלומים, ירד בכ-4 אחוזים, לאחר עלייה של 15 אחוזים בשנת 1974. ירידה זו יש לראות על רקע המעבר לקצב פעילות נמוך יותר במשק, והרמה הגבוהה של היבוא בסעיפים אלה בשנת 1974. למרות זאת, נראה מתוך הערכות ראשוניות, שיבוא התשומות ב-1975 היה גבוה במידת מה מזה שהתחייב מתוך רמת הפעילות במשק. תופעה זו ראויה לציון כיוון שהפיחות הוזל את עלות קבלת אשראי במטבע חוץ למימון היבוא. ביבוא נכסי השקעה, לבד מאניות ומטוסים, היתה ירידה של כ-4 אחוזים, לעומת עלייה של כ-8 אחוזים ב-1974. התפתחות זו משקפת ירידת היקף ההשקעות במשק בשנת 1975.

ג. יצוא הסחורות

הגידול הריאלי ביצוא הסחורות ב-1975 היה פחות מ-2 אחוזים, לאחר עלייה של 6 אחוזים ב-1974. ביצוא היהלומים כמעט שלא חל גידול. מכיוון שהערך המוסף ביצוא יהלומים נמוך יחסית, מסתבר, כי הגידול בערך המוסף של היצוא היה גדול יותר מהעלייה בערכו הכולל. הקיפאון ביצוא היהלומים משקף את המשך השפל העולמי בענף זה. הביקוש ליהלומים מושפע מרמת הפעילות הכלכלית, ומרבית המשקים המפותחים עמדו בסימן שפל בפעילות מאז 1974. היצוא החקלאי גדל ב-1975 בשיעור ניכר. גידול של 46 אחוזים בערך פרי-ההדר שיוצא משקף עלייה ריאלית של כ-19 אחוזים ועליית מחירים של כ-23 אחוזים. הביקוש לפרי הישראלי גדל בשנה האחרונה כתוצאה מצמצום בהצעת מתחרה: פגעי טבע בספרד, שיוק פרי למזרח-אירופה ממרוקו ומספרד, והשפעת המלחמה בקפריסין על יצוא אשכוליות מארץ זו. ביצוא חקלאי אחר היה גידול של כ-43 אחוזים במחירים שוטפים, אך זה משקף עלייה ריאלית של 39 אחוזים ועליית מחירים של 3 אחוזים בלבד. התפתחות זו, בתנאי שפל בסחר העולמי, משקפת, כנראה, את העובדה, שמוצרי היצוא החקלאי מופנים לשווקים ספציפיים, שרמת הביקוש בהם אינה מושפעת מתנאי הסחר העולמי בכללם.

ביצוא התעשייתי, למעט יהלומים, חלה ירידה ריאלית של כ-2 אחוזים, לאחר גידול של כ-11 אחוזים ב-1974. גורם בולם עיקרי להתרחבות היצוא היה, כנראה, השפל בסחר העולמי. (בהשוואת ההתפתחות ב-1975 לזו בשנה שקדמה לה יש להביא בחשבון את העובדה, שביצוא המחצבים, שהתרחב במידה רבה ב-1974, חלה האטה). רוחניות היצוא התעשייתי — להוציא מחצבים — שירדה בשנת 1974, חזרה ועלתה במידת-מה בשנת 1975. מסתבר, עם זאת, כי השיפור ברווחיות וההאטה במשק הישראלי לא היו חזקים דיים כדי להתגבר על השפעת השפל בסחר העולמי ולהביא להגדלה ממשית ביצוא.

רווחיות היצוא תלויה בכמה גורמים, שלמדיניות הממשלה יש השפעה רק על חלק מהם; החשובים בהם: שער-החליפין הרשמי, החזרי המס ליצואנים, מחירי התשומות המקומיות, לרבות שכר-עבודה והסדרי האשראי. בתחום מדיניות שער החליפין חל באמצע 1975 שינוי בולט, כאשר הוחל בביצוע "פיחות זוחל". בין יוני לספטמבר בוצעו שלושה פיחותים בשיעור של עד 2 אחוזים כל אחד, בספטמבר בוצע פיחות נוסף של 10 אחוזים, ובנובמבר בוצע פיחות בשיעור של 1.5 אחוזים. בסך הכול היה הפיחות בשער הרשמי בין יוני לסוף השנה בשיעור של 18.3 אחוזים, אולם בהעדר התאמה בשיעורי החזר-המסים ליצואנים, היה הפיחות בשער האפקטיבי ליצוא בשיעור של 14 אחוזים בלבד. יתר על-כן, התחזקות הדולר יחסית למטבעות האירופיים במחצית השנייה של 1975 הביאה לכך, ששיעור הפיחות בשער האפקטיבי היה 7 אחוזים בלבד.

ד. יבוא ההון

בשנת 1975 נאמד יבוא ההון לזמן ארוך ובינוני בכ-3.4 מיליארד דולר, גידול שנתי של כ-850 מיליארד דולר. חל השנה שינוי בהרכב יבוא ההון, כאשר לצד עלייה חדה בהלוואות לזמן ארוך ובינוני, ירדו במידת מה ההעברות החד-צדדיות וההשקעות. שינוי זה בהרכב יבוא ההון

יש לו משמעות רבה, שכן הגידול הרב בחוב החיצוני מביא לעלייה מהירה במשקל יבוא שירותי ההון, יחסית לתקבולי מטבע-החוץ של המשק מהיצוא ומההעברות החד-צדדיות. ההעברות החד-צדדיות הסתכמו השנה בכ-1.8 מיליארד דולר, לעומת כ-1.9 מיליארד דולר ב-1974. התפתחות זו קשורה בירידה של כ-80 מיליון דולר במענקי ממשלת ארה"ב, שלעומתה היה גידול של כ-100 מיליון דולר בהעברות המוסדות. השנה נמשכה הירידה בהעברות האישיות שהחלה ברביע האחרון של 1974; עובדה זו קשורה בירידת העברות העולים ארצה. זרם ההשקעות מחו"ל, נטו, הסתכם ב-1975 בכ-30 מיליון דולר בלבד, לאחר שהגיע לשיא בשנת 1973 ומאז חלה בו נסיגה הדרגתית.

ההלוואות לזמן ארוך ובינוני, ברוטו, הסתכמו השנה בכ-2.1 מיליארד דולר, כאשר למעלה ממחצית סכום זה היוו ההלוואות, שהעניקה ממשלת ארה"ב במסגרת הסיוע הביטחוני. (בשנת 1974 הגיעו הלוואות אלה לפחות מ-300 מיליון דולר). אם ננכה את החוזי ההלוואות נמצא, כי ב-1975 הסתכם סך תקבולי ההלוואות נטו בכ-1.6 מיליארד דולר, לעומת כ-650 מיליון דולר שנתקבלו ב-1974. השנה גדל האשראי שהתקבל ממוסדות בנקאיים וכספיים, בעוד שבהיקף מכירת איגרות מילווה העצמאות והפיתוח, ובהלוואות לזמן ארוך ובינוני, שקיבל הסקטור הפרטי, חלה ירידה. מצבת החובות הגיעה בסוף השנה לכ-7.6 מיליארד דולר, לעומת כ-6.2 מיליארד בסוף 1974. ההתחייבויות לזמן קצר הסתכמו בסוף השנה בכמיליארד דולר לעומת כ-550 מיליון דולר אשתקד. לגידול בנטל מצבת החובות ממד נוסף, פרט לעצם הגידול בחוב, והוא הגידול היחסי ברכיב החוב לזמן קצר.

3. התוצר והפריזון

בשנת 1975 התייצב התוצר ברמה של השנה הקודמת, לאחר שעלה ב-1974 ב-5 אחוזים. את האטת הפעילות ב-1975 יש לראות על רקע העובדה, שגם ב-1974 (ואולי אף ב-1973) פיגר הגידול בתוצר אחר הגידול הפוטנציאלי המחושב על-פי השינוי בגורמי הייצור ומגמת ההתפתחות הרב-שנתית בפריזון.

תופעה בולטת ב-1975 היא כי למרות אי-הגידול בתוצר, והאטת הפעילות המתמשכת, לא ניכרו סימני אבטלה גלויה. (ראויה לציון גם העובדה, שהגידול בהצע כוח העבודה בשנה האחרונה היה נמוך, בעקבות האטת קצב גידול האוכלוסייה). בתחילת מיתון אין מעסיקים מגיבים מיד על ירידה בביקוש בפיטורי עובדים, וכתוצאה מכך ניכרת ירידה בתוצר למועסק ובפריזון. בשנת 1975 ניכרו תופעות אלה, ואף היתה ירידה במספר שעות העבודה למועסק; אך בכל זאת מפתיעה העובדה, שאותות ההאטה המתמשכת טרם ניכרו ביתר עוצמה בשוק העבודה.

4. ההכנסה והצריכה הפרטית

ההכנסה הלאומית גדלה ב-1975 בכ-30 אחוזים, ואילו ההכנסה הפרטית הגולמית הפנויה (בניכוי מסים ומילואות חובה) ממקורות פנים גדלה בכ-35 אחוזים. הואיל והמחירים היו גבוהים ב-39 אחוזים ממחירי 1974, חלה ירידה ריאלית של כ-3 אחוזים בהכנסה הפרטית הגולמית הפנויה ממקורות פנים.

בצריכה הפרטית נמשכו ב-1975 המגמות, שהחלו מיד לאחר מלחמת יום הכיפורים. בעוד שבתשעת החודשים הראשונים של 1973 היה גידול ריאלי של 10 אחוזים בצריכה הפרטית לנפש, הגידול בשנת 1974 היה של 4 אחוזים בלבד, תוך מגמה קלה של ירידה במשך השנה. ב-1975 היתה ירידה ריאלית של הצריכה הפרטית לנפש, בשיעור של 4—5 אחוזים, כשעיקר הירידה היא

ברביע הראשון של 1975. (מגמת הירידה בהכנסה ובצריכה במחצית הראשונה של השנה השתנתה כנראה, לאחר הנהגת הרפורמה במס הכנסה והחלשת ההשפעה של צעדי המדיניות מסוף 1974). הירידה בצריכה הפרטית לנפש הקיפה את כל רכיבי הצריכה, ובפרט היתה בולטת ברכישת מוצרים בני-קיימא, שהגיעה לשיעור של 25 אחוזים לנפש. (רכישת מכוניות ירדה ביותר מ-50 אחוזים לנפש). צריכת סך המוצרים ירדה בשנת 1975 ב-10 אחוזים לנפש. בשנת 1975 לא היה כמעט שינוי בשיעור החיסכון, כתוצאה מירידת הצריכה במקביל לירידה בהכנסה הפנויה. בשנת 1974 היתה, כזכור, ירידה בולטת בשיעור החיסכון, כאשר הצריכה למשיכה לגדול, לאחר שההכנסה הריאלית הפנויה החלה לרדת.

5. האוכלוסייה, התעסוקה והשכר

ההאטה בגידול האוכלוסייה נמשכה גם ב-1975. מספר העולים ירד ל-20 אלף, והוא קוּזו במידה רבה ע"י גידול במספר היורדים. כתוצאה מכך ירד קצב גידול האוכלוסייה בגיל העבודה משיעור שנתי של כ-3 אחוזים בשנים 1973 ו-1974 לכ-2 אחוזים ב-1975. במקביל לכך חלה, ככל הנראה, ירידה בביקוש לתוספת עובדים.

מספר המועסקים הישראלים נשאר פחות או יותר יציב, אך חלה ירידה מסוימת במספר המועסקים מן השטחים. יש לציין, כי בעוד שבתעסוקה בענפי השירותים הציבוריים והפיננסיים נמשכה מגמת הגידול הרב-שנתית, היתה ירידה במספר המועסקים בשאר ענפי המשק. האיוון בשוק העבודה נשמר, ולא נוצרה אבטלה גלויה ניכרת, על-אף ההאטה בביקוש לעובדים, כתוצאה מכמה התפתחויות שאירעו בשנתיים האחרונות:

(א) בין 1973 ל-1975 חלה ירידה ניכרת בשיעור ההשתתפות בכוח העבודה — מ-49.7 אחוזים ל-48.5 אחוזים. בני קבוצות גיל קיצוניות נטו לעזוב את כוח העבודה, או להימנע מהצטרף אליו. להתנהגות זו סייעו השיפור בתמיכות לשכבות החלשות והנהגת ביטוח אבטלה.

(ב) נמשכה מגמת הירידה במספר שעות העבודה השבועיות למועסק. ירידה זו מבטאת בעיקר ביטול עבודת שעות נוספות, יציאה מוגברת לחופשות ולמילואים ומעבר לעבודה חלקית. (ג) יציאת עובדים מן השטחים מתעסוקה במשק הישראלי נעשתה ב-1975 שסתום ויסות נוסף לתעסוקה. (נוסף להאטת הפעילות במשק הישראלי, גדל בשנה האחרונה הביקוש לעובדים בארצות ערב השכנות).

נתונים על התפתחות השכר קיימים רק עד אמצע 1975. לפי נתונים חלקיים אלה ניתן להעריך, כי עליית השכר הסתכמה ב-38 אחוזים במוצע שנתי בהשוואה לשנת 1974. השכר לשעת עבודה בסקטור העסקי עלה בשיעור נמוך יותר, כ-36 אחוזים; אולם מאחר שהתוצר הנומינלי של הסקטור העסקי, במחירי גורמי הייצור, עלה עוד פחות, מסתבר כי חלה עלייה בהוצאות העבודה ליחידת תוצר ובחלקה של התמורה לעבודה בהכנסה הלאומית.

6. המחירים

במשך שנת 1975 עלו המחירים לצרכן ב-23 אחוזים בערך, שיעור מהיר למדי, אך יש בו האטה משמעותית לעומת העלייה של 56 אחוזים במשך 1974. במוצע שנתי עלו המחירים לצרכן ב-39 אחוזים על רמתם הממוצעת בשנה שלפניה.

שיעור גבוה זה נובע מכך, שחלק ניכר מעליית המחירים של 1974 התרכז בסוף השנה. השפעות הפיחות של נובמבר 1974 וביטול הסובסידיות ניכרו גם בעליית מחירים מהירה למדי ברביע הראשון של 1975. ברביע השני והשלישי של השנה היתה עלייה מתונה במחירים, אך הקצב הוחש שוב ברביע האחרון, לאחר הפיחות וצעדי המדיניות הכלכלית שנקטו בחודש ספטמבר. בכללו של דבר נראה, כי עליות המחירים של 1975 היו פרי לחצים מצד ההוצאות: השפעת פיחותים, מיסים עקיפים ותשלומי תוספת יוקר. לא נראה כי הביקוש הנוסף, שנבע מתוספת היוקר ומן הרפורמה במיסוי הישיר, היה מביא, כשלעצמו, לעליית מחירים בתנאי משק שלא היו בו עודפי ביקוש.

7. ההשקעות והבנייה

מגמת הירידה בהשקעות, שהחלה ב-1974, נמשכה ואף גברה ב-1975. סך ההשקעות בנכסים קבועים ירד ריאלי ב-10 אחוזים, בהשוואה לירידה בשיעור של 6 אחוזים בשנה הקודמת. הירידה הריאלית בהשקעות בענפי המשק הגיעה לשיעור של 13 אחוזים, לעומת ירידה של 7 אחוזים ב-1974; לאחר ניכוי ההשקעות באניות ומטוסים, מגיעה הירידה לשיעור של 8 אחוזים בלבד.

מספר גורמים חברו כדי להביא להאטה בהשקעות: מדיניות מכוונת של הממשלה לצמצום השקעותיה והשקעות המפעלים הממשלתיים, והתאמות ברמת ההשקעות מצד הסקטור הפרטי. ההאטה בגידול התוצר הביאה לכך, שכבר מאז שנת 1973 קיים עודף כושר ייצור בסקטור הפרטי — המיתון בקצב ההשקעות משקף תהליך התאמה להתייצבות ברמת התוצר ואת מצב הציפיות. סקטור החקלאות היה יוצא דופן בסקטור הפרטי — בהשקעותיו היתה ב-1975 עלייה ריאלי של כ-10 אחוזים.

בניגוד למגמת הירידה בהשקעות הממשלה והמפעלים הממשלתיים ובהשקעות הסקטור הפרטי, היתה עלייה ניכרת בהיקף ההשקעות של חברות הסקטור הציבורי. השקעות אלה קשורות בתכניות פיתוח ארוכות-טווח, שאין לממשלה אפשרות להשפיע עליהן בטווח הקצר. רוב ההשקעות במגזר זה מרוכז במספר פרויקטים גדולים, ביניהם: תחנות הכוח אשכול ג' ואשכול ד', מפעל הפוספטים בנחל צין והשקעות בתי-הזיקוק בפיתוח ענף הפטרוכימיה.

בבנייה למגורים חל צמצום, הנובע מהצטברות מלאי דירות מבנייה עודפת בשנים קודמות, בד בבד עם ירידה בביקוש השוטף לדירות כתוצאה מצמצום העלייה ומידה של רוויה בשוק המקומי. בבנייה הפרטית ניכרה מגמת הצמצום כבר לפני שנתיים, ואילו הבנייה הציבורית נמשכה בקצב גבוה עד ראשית 1975, ורק לאחר מכן חלה ירידה בולטת בהתחלות הבנייה הציבורית. ב-1975 חלה עלייה ריאלי של כ-3 אחוזים בסכום ההשקעות במכונות ובציוד (למעט כלי תחבורה). גידול זה נובע כולו ממכונות וציוד מיובאים, בעוד שבהשקעות מייצור מקומי חלה ירידה מוחלטת. בכך יש המשך למגמה בשנה הקודמת. התפתחות זו באה לידי ביטוי בעליית חלקו של ציוד מיבוא בסך כל ההשקעות במכונות ובציוד. במיוחד בלטה התופעה בתעשייה; ייתכן כי היא משקפת ציפיות לשינויי שער. הדבר ראוי לציון מיוחד, היות וב-1975 היתה עליית מחירי מכונות וציוד מיובאים מהירה יותר מעליית מחירי הייצור המקומי, וזאת בניגוד לשנת 1974. ב-1975 היתה ירידה בשיעור של כ-50 אחוזים בהשקעות בכלי רכב והיה יצוא, נטו, של אניות ומטוסים.

שיעור הגידול במלאי ההון של המשק כולו נאמד ב-6.8 אחוזים. זוהי האטה בולטת ביחס לשיעורי הגידול השנתיים מאז 1968.

בענפי המשק גדל מלאי ההון בשיעור 6.2 אחוזים לעומת 8 אחוזים בשנת 1974, וממוצע של 9 אחוזים לשנה מאז 1969. בולטת במיוחד ההאטה בגידול מלאי ההון בתחבורה.

8. הצריכה הציבורית

בצריכה הציבורית חל ב-1975 גידול ריאלי בשיעור של 6.5 אחוזים, לאחר גידול ריאלי דומה בשנת 1974. הצריכה הציבורית האזרחית גדלה בשיעור של 5.7 אחוזים, לעומת גידול של 3.8 אחוזים בשנה הקודמת. עלייה זו מקורה בגידול ריאלי של 7 אחוזים בתשלומי שכר וגידול של 3.7 אחוזים בקניות האזרחיות.

בצריכה הביטחונית המקומית חלה ירידה ריאלית בשיעור של 3.5 אחוזים, כאשר תשלומי השכר פחתו ב-4.6 אחוזים והקניות המקומיות של מערכת הביטחון ירדו בכ-3 אחוזים. הוצאות השכר של מערכת הביטחון פחתו בשנת 1975, כיוון שרמתן היתה גבוהה במיוחד במחצית הראשונה של 1974, כאשר מספר המשרתים במילואים היה גבוה. בהוצאה על היבוא הביטחוני הישיר חלה עלייה של 450 מיליון דולר, והוא הסתכם ב-1,825 מיליון דולר.

חלקה של הצריכה הציבורית, ביחס למקורות שעמדו לרשות המשק, עלה ב-1975 לרמה של כ-27 אחוזים, לעומת 25 אחוזים ב-1974.

מדיניות הריסון שהפעילה הממשלה התבטאה ברמת הביקושים המקומיים של הסקטור הפרטי ובהשקעות הישירות של הממשלה. הצריכה הציבורית עצמה, למעט יבוא ביטחוני ישיר — לא צומצמה ב-1975. בשנה זו לא הושג היעד של שינוי במבנה התעסוקה במשק. בסקטור הציבורי נקלטו 10,000 עובדים נוספים.

9. ההתפתחויות המוניטריות

א. קווי ההתפתחות הכלליים

תקציבי הסקטור הציבורי ופעולות האשראי המכוון והשוק הפתוח של בנק ישראל הזרימו בשנת 1975 למשק כ-5.2 מיליארד ל"י, לעומת כ-5 מיליארד ל"י בשנה שקדמה לה. הממשלה הזרימה במהלך השנה כ-4.3 מיליארד ל"י (לעומת 2.9 מיליארד ל"י ב-1974) ואילו פעולות בנק ישראל הביאו להזרמה של כ-0.9 מיליארד ל"י (לעומת 2.1 מיליארד ל"י ב-1974). לעומת זאת גדלה ב-1975 ספיגת נזילות כתוצאה מקניית מטבע חוץ מצד הסקטור הפרטי — היקפה של זו הגיע לכ-5.4 מיליארד ל"י, בהשוואה ל-4.8 מיליארד ל"י בשנה הקודמת. התוצאה מפעולת הכוחות הנוגדים הנזכרים היתה כי הגידול בבסיס הכסף הרחב בשנת 1975 היה מועט יחסית (כ-320 מיליוני ל"י, לעומת 1,122 מיליוני ל"י ב-1974) והדבר נתן את אותותיו בשלושה המשתנים המוניטריים העיקריים: אמצעי התשלום, שיעורי הריבית ויתרות האשראי הבנקאי לסוגיו. אחד ממאפייני ההתפתחות המוניטרית של 1975 היו גירעונות נזילות בהיקף ללא תקדים, אליהם נקלעו הבנקים המסחריים. הרחבת האשראי הבנקאי, שהיתה מן הגורמים להיווצרות הגירעונות האמורים, שימשה בין היתר לרכישת מטבע-חוץ, שהיתה גורם להאטת הגידול בבסיס הכסף.

ראוי לציין, שהחודשים הראשונים של 1975 עמדו עדיין בסימן התרחבות מוניטרית, כתוצאה מהשפעת הפיחות של חודש נובמבר 1974. במשך ארבעה החודשים הראשונים של השנה הגיעו המכירות, נטו, של מטבע-חוץ מצד הסקטור הפרטי לבנק ישראל לסכום של יותר ממיליארד ל"י, אמצעי התשלום גדלו בקצב שנתי של כ-35 אחוזים, האשראי הבנקאי התרחב בשיעור שנתי דומה, ושערי הריבית הנומינליים נשארו ללא שינוי. בתחילת מאי החל שינוי במגמת ההתפתחות: נוצרו שוב ציפיות לשינוי שער החליפין, ועמן בא שינוי בכיוון ההזרמה הנובעת מעסקות מטבע-חוץ של הסקטור הפרטי עם מערכת הבנקאות. הפיחות הזוחל הביא לעלייה בשערי הריבית, בכך שהפחית את הביקוש לאשראי במטבע חוץ וקבע מעין "רצפה"

לשערי הריבית. מצב הנזילות של הבנקים, שהלך והחמיר, הביא גם הוא להעלאה ניכרת של שערי הריבית, שלראשונה מזה מספר שנים היו חיוביים, ריאלית.

ב. התפתחות המצרפים המוניטריים העיקריים

אמצעי התשלום גדלו במשך שנת 1975 בכ-1.7 מיליארד ל"י, שהם כ-21 אחוזים, והגיעו בסוף השנה לכ-10.5 מיליארד ל"י. מדד המחירים לצרכן עלה במשך השנה ב-23.5 אחוזים. בממוצע שנתי גדלו אמצעי התשלום ב-31 אחוזים, ואילו רמת המחירים עלתה ב-39 אחוזים. מכאן שהיתה ירידה ביתרה הריאלית של אמצעי התשלום, לאחר ירידה חריפה עוד יותר בשנה שקדמה לה. עם זאת, לנוכח הדינמיות שבמעבר מסוג אחד של נכסים פיננסיים למשנהו, ובמיוחד בין נכסים פיננסיים בלתי צמודים (אמצעי תשלום, פיקדונות קצובים ומילווה קצר מועד) לנכסים הצמודים למדד המחירים (תכניות חיסכון, איגרות-חוב צמודות וכו'), בהתאם להשתנות הציפיות במשק, אין להסתמך על קצב השינוי באמצעי התשלום בלבד להערכת ההתפתחויות המוניטריות, אלא יש להשלים את התמונה בבדיקת ההתפתחויות בתחום שערי הריבית והאשראי הבנקאי. במהלך השנה עלו שערי הריבית על אשראי במטבע ישראלי ובמטבע-חוץ. שערי הריבית הבנקאית החופשית הועלו שלוש פעמים בשיעור מצטבר של כ-5 אחוזים, ובנוסף לכך הועלה הקנס על חריגות מתקרות-האשראי המוקצבות ללקוחות ל-15 אחוזים (מעל לריבית הרגילה). גם הנהגת שיטת הפיחות הוחל היתה גורם שתרם לעליית שערי-הריבית הנומינלי ללווים במטבע-חוץ. להעלאות בשיעורי הריבית הנומינליים יש להוסיף את ההאטה הניכרת בקצב עליית המחירים. כתוצאה מכך התקיימו במשק, לראשונה מזה מספר שנים, שערי ריבית ריאליים חיוביים. קשה לקבוע במדויק מה היתה השפעתם של שערי ריבית אלה על התנהגות הציבור, כיוון שזו מושפעת מן הציפיות לקצב האינפלציה בעתיד, יותר מאשר מקצב האינפלציה בתקופה הנידונה. האשראי לציבור ממערכת הבנקאות עלה במשך שנת 1975 ב-30 אחוזים בקירוב, לעומת 68 אחוזים בערך בשנה הקודמת. האשראי החופשי לציבור במטבע ישראלי גדל בשיעור דומה בשתי השנים (כ-25 אחוזים) וכן גדלו בקצב דומה — מהיר הרבה יותר — הקרנות למימון היצוא (56 אחוזים ב-1975 לעומת 62 אחוזים ב-1974). ירידה בולטת היתה בשיעור הגידול של אשראי במטבע-חוץ מחוץ למסגרת הקרנות — יתרתו גדלה בשנת 1974 ביותר מ-150 אחוזים, ואילו בשנת 1975 ירד שיעור הגדול לפחות מ-21 אחוזים. אין ספק כי בעניין זה השפיעה הנהגת שיטת הפיחות הוחל.

ג. המדיניות המוניטרית

את ההתפתחויות המוניטריות של שנת 1975 — במיוחד במחציתה השנייה של השנה — איפיינו שתי עובדות, אתן היה על המדיניות המוניטרית להתמודד :

(א) הזרמת הסקטור הציבורי קוזה על ידי קניות מטבע-חוץ של הסקטור הפרטי, כך שלא

היתה הרחבה רבה בבסיס הכסף ;

(ב) מערכת הבנקאות נקלעה לגירעונות נוילות כבדים, אף שלא הרחיבה את האשראי הבנקאי החופשי בקצב שעלה על שיעור עליית המחירים (או על שיעור העלייה בשנה הקודמת).

בנק ישראל לא ראה מקום להקל על מצב הנזילות של מערכת הבנקאות, ואף נקט פעולות מסוימות של ספיגה, על-מנת להכביד על הרחבת אשראי המזינה קניות מטבע-חוץ, ופוגעת במצב מאזן התשלומים. הטלת חובת נוילות בשיעור של 5 אחוזים על יתרת האשראי הבנקאי החופשי, והעלאת הריבית על המילווה קצרה-מועד, יצרו לחצים להעלאת שערי-הריבית על האשראי הבנקאי, ואלה עלו, כפי שהוזכר לעיל, בשיעור ניכר.

לקראת סוף שנת 1975, ובראשית 1976, נקט בנק ישראל פעולות שהקלו במידת-מה על מצב הנזילות של הבנקים : קניות בשוק הפתוח הזרימו נכסים נוילים, וכן הופחתו שיעורי הנזילות

על הפיקדונות הקצובים. צעדים אלה לא הביאו שינוי מהותי בהיקף גרעונות הנזילות של הבנקים. כל עוד לא תימצא דרך למנוע פעילות ספקולטיבית במטבע-חוץ, תעמוד המדיניות המוניטרית בפני דילמה המתבטאת בכך, שפעולה להפחתת גירעונות הנזילות של הבנקים עלולה להביא הרחבת אשראי נוספת, וזו תאפשר קניית מטבע חוץ, הפעולת לצמצום בסיס הכסף.

פֶּרֶק ב : המדיניות הכלכלית והחברתית לשנת 1976

1. יעדי המדיניות הכלכלית

הבעיה המרכזית, שבפניה עומד המשק בשנת 1976, כבשנים שקדמו לה, היא בעיית מאזן התשלומים. בעיה זאת מאפילה בחומרתה על כל הבעיות האחרות של המשק והחברה. המטרה המרכזית של המדיניות היא איפוא לחולל תהליכים, שיביאו לצמצום הדרגתי של הגירעון השוטף במאזן התשלומים, תוך כדי המשך הצמיחה הכלכלית. כל שאר המטרות כפופות למטרה זו, וכל האמצעים נבחנים, בראש ובראשונה, מבחינת תרומתם הישירה והעקיפה להשגתה.

המטרות העיקריות של המדיניות הכלכלית לשנה הקרובה ולשנים שלאחריה הן :

- א. קידום מירבי של היצוא, כדי לצמצם את הגירעון השוטף ולשם הבטחת תעסוקה מלאה.
- ב. המשך ריסון הביקושים המקומיים, כדי לבלום את הלחצים האינפלציוניים ולהבטיח גידול איטי של היבוא, תוך שחרור כוח אדם, שיופנה לתעשיות היצוא.
- ג. המשך העצירה הומנית של העלייה ברמת החיים, ע"י צמצום הצריכה הפרטית והציבורית, תוך חלוקה צודקת של הנטל בין שכבות החברה.
- ד. ויסות התעסוקה במשק, במגמה למנוע תעסוקת יתר, וחתירה לקיום תעסוקה מלאה ככל הניתן.
- ה. שינוי הדרגתי במבנה הייצור והתעסוקה, ע"י הגדלת משקלם של ענפי היצוא, עידוד מעבר של עובדים מהשירותים המינהליים לענפים היצרניים והמשך התהליך של שינוי מבני בתוך התעשייה.
- ו. הגדלת פיריון הייצור ויעול השירותים, לשם הגברת כושר התחרות של המוצר הישראלי בשוקי חוץ ופנים.
- ז. דאגה להמשך תהליך שיפור מצבן של השכבות החלשות בחברה, תוך הנהגת סלקטיביות במתן שירותי הרווחה, במסגרת הצמצום הנדרש בהוצאות.
- ח. התאמת רמת החיים ואורח החיים הפרטי והציבורי למתחייב ממצב המשק והמדינה.

המדיניות בשנת 1976 חותרת לשנות את מגמות ההתפתחות בכמה נושאים מרכזיים, ובעיקר בתחום היצוא וההוצאות הציבוריות. ב-1976 גדולה מידת אי-הוודאות לגבי מהימנות התחזיות יותר מן הרגיל, בגלל קשיי הערכה של האפקטיביות של צעדי המדיניות להשגת היעדים. על כן ייעשה מעקב אחרי ההתפתחויות הכלכליות במהלך השנה, כדי לבדוק את מידת התקרבותנו להשגת היעדים. אם יתברר, שקיימת סטייה מהמטרות, ייבדק הצורך להפעיל אמצעים נוספים.

2. המדיניות התקציבית

א. מדיניות ההוצאות

1. המדיניות התקציבית, כפי שהיא באה לידי ביטוי בהצעת התקציב, מכוונת לתרום לריסון הלחצים האינפלציוניים במשק. ריסון זה יבוא דרך ריסון הביקושים המקומיים, דרך עצירת הגידול בצריכה האזרחית ודרך ירידה בהשקעות הממומנות ע"י התקציב. יחד עם זאת

- תפעל מדיניות ההכנסות והסובסידיות לספיגת אמצעים מן הציבור, ובדרך זו לצמצום ההכנסה הפנויה, ולעצירת הביקושים לצריכה פרטית.
2. הקיצוצים בסעיפי תקציב שונים והעצירה של ביצוע תכניות בתחום ההשקעות, השירותים והרווחה, עלולים לייצור לחצים להגדלת ההוצאות במשך השנה. הממשלה איתנה בדעתה, שלא לחרוג ממסגרת התקציב.
 3. תינתן הרשאה להוצאה של 1/15 בלבד של התקציב השנתי, בכל אחד משלושת החודשים הראשונים של השנה, ו-1/12 בכל אחד מחודשי הרביע השני. זאת בהתחשב בעובדה, שברביע הראשון של השנה מתקבל חלק קטן מן החלק היחסי של ההכנסות, ומתוך ניסיון לצמצם את ממדי ההזרמה של התקציב במחצית הראשונה של השנה. תוכנית העבודה הריאלית תותאם לקצב המימון.
 4. הביצוע של התקציב ומידת התאמתו למסגרת הנומינלית שנקבעה בחוק התקציב ייבדקו באופן שוטף. התקציב מבוסס על הנחה של עליות מחירים בשיעור של 25 אחוזים ושל הקפאת השכר הבסיסי. שר האוצר ידווח לממשלה שלוש פעמים בשנה, בתחילת החודשים אוגוסט, נובמבר וינואר, על ביצוע התקציב ועל ההתפתחויות במשק. הממשלה תקיים במועדים אלה דיון כלכלי תקציבי, ותבחן אם קיים צורך בהתאמות תקציביות.
 5. הגירעון המתוכנן בתקציב הוא בסך של 2.7 מיליארד ל"י, כאשר אומדן ההוצאות הוא בסך של 85.2 מיליארד ל"י, ואומדן ההכנסות 82.5 מיליארד ל"י. הגירעון ימומן על ידי אשראי במטבע ישראלי.
 6. היקף ההזרמה המתוכננת של התקציב יגיע, בשנת 1976, לסדר גודל של 4.2 מיליארד ל"י. הזרמה זו, וכן ההזרמה הצפויה שהיא תוצאה מהרחבת האשראי של בנק ישראל לציבור, יקווצו, באופן חלקי, על ידי הספיגה הנובעת מהגירעון הצפוי במאזן התשלומים של הסקטור הפרטי.

ב. מדיניות ההכנסות

1. סך ההכנסות בתקציב המדינה נאמד ב-82.5 מיליארד ל"י, מזה 44.8 מיליארד ל"י ממסים ומתשלומי חובה אחרים; 8.3 מיליארד ל"י מהנפקה של איגרות חוב ו-23.1 מיליארד ל"י מהעברות כספים מחוץ-לארץ.
2. לשנת 1976 חזויות הכנסות ממסים ומתשלומי חובה אחרים בסך 44.8 מיליארד ל"י, לעומת תחזית הכנסות מקורית של 32.7 מיליארד ל"י בשנת 1975, ואומדן גבייה למעשה בסך של 32.5 מיליארד ל"י, גידול בשיעור של 38 אחוזים, לעומת הביצוע בשנה הקודמת. להלן פירוט ההכנסות:

העלייה או הירידה					
1976 לעומת 1975	1975 לעומת 1974	1976 תחזית	1975 אומדן ביצוע	1974	
(אחוזים)		(מיליארדי ל"י)			
48	80	18.6	12.6	7.0	מס הכנסה
33	133	2.8	2.1	0.9	מסים ישירים אחרים
39	32	21.3	15.3	11.6	מסים עקיפים
25	100	0.5	0.4	0.2	מסים אחרים
42	54	43.2	30.4	19.7	סך כל המסים
-32	-39	1.3	1.9	3.1	מילואות חובה
50	—	0.3	0.2	0.2	ארגונה והכנסות אחרות
38	41	44.8	32.5	23.0	סך כל המסים ותשלומי החובה

3. בשנת 1976 יימשך ביצוע הרפורמה במסים הישירים. יינקטו צעדים להעמקת הגבייה של מס ההכנסה, ותינתן תשומת לב מיוחדת לגביית מס אמת מעצמאיים. בהקשר זה הוטלה חובת ניהול ספרי חשבונות על מרבית העסקים במשק. עד לסוף שנת הכספים 1975 יחויבו 80 אלף בעלי עסקים בניהול חשבונות, ועד סוף שנת 1976 תוטל חובת הנהלת החשבונות על 70 אלף בעלי עסקים נוספים. במשרדי פקידי השומה יוקמו צוותים מיוחדים לבדיקה מעמיקה של תיקים, שיש בהם פוטנציאל גדול של מסים.
4. הזמנת עבודות, אספקת שירותים לממשלה והוצאת תעודות יבואן, יותנו בציות לצו ניהול חשבונות. יגודלו המקדמות לנישומים עצמאיים, החייבים בניהול חשבונות ואינם עושים זאת.
5. תונהג שיטת דיווח כללית למס ההכנסה של כל השכירים והעצמאיים. תופעל שיטת ביקורת מידגמית על הצהרות, שמשמעותה אימוץ ההצהרות של הנישומים, במידה שילוו במסמכים מתאימים, ובדיקה שנתית יסודית של מידגם בלבד.
6. תועלה הריבית ותוטל חובת הצמדה על פיגורים בתשלומי מס ההכנסה.
7. החובה להגשת הצהרת הון תורחב ותוחל על מרבית השכירים והעצמאיים.
8. חובת ניכוי מס הכנסה במקור תורחב ותוחל על ענפים נוספים.
9. ייעשו פעולות לייעול הגבייה על ידי הוספת כוח אדם מקצועי והקמת מוקדי מידע מרכזיים.
10. ייעשו פעולות לאכיפת הצווים בניהול חשבונות והגשת דוחות במועד. תוגבר הפעולה המשפטית נגד מעלימי מס.
11. בשנת 1976 תונהג רפורמה במיסוי העקיף, עם הנהגת מס ערך מוסף. המס יוטל בשיעור אחיד, אולם הוא לא יחול על פירות וירקות. המחירים של שורת מוצרים חיוניים לא יועלו עם הטלת המס, והם יקוזזו ע"י מתן תמיכות.
- הנהגת מס ערך מוסף תאפשר ביטול של מרבית המסים העקיפים האחרים. מיד עם הנהגת המס, יבוטל רק חלק של המסים העקיפים כדי למנוע הפסד הכנסות בתקופת ההרצה של המס. במועד מאוחר יותר, יומרו יתר המסים העקיפים באופן הדרגתי במס ערך מוסף.
- בתקציב נלקחה בחשבון הכנסה נטו של 2.5 מיליארד ל"י ממס ערך מוסף, כלומר לאחר ביטול מסים עקיפים אחרים.
12. יופעל היטל יבוא של 15 אחוזים על מרבית השירותים המיובאים, כמפורט בפרק על מדיניות היבוא.

3. המדיניות המוניטרית

- מטרותיה העיקריות של המדיניות המוניטרית לשנת 1976 הינן :
- (א) לדאוג לזמינות אשראי בהיקף מתאים ליעדים המועדפים ובעיקר ליצוא.
 - (ב) לקזז ככל הניתן את ההזרמה הצפויה מתקציב הממשלה ומהרחבת האשראי המכוון לציבור.

הכלים העיקריים, המשמשים להשגת המטרה הראשונה, הן קרנות האשראי המכוון השונות, המופעלות בידי בנק ישראל. הכלים בהם מצוים בנק ישראל, כרשות מוניטרית מרכזית לויסות ההרחבה המוניטרית, הם : שיעורי הנזילות, בהם מחייבים את מערכת הבנקים, היקף נכיון המשנה ובמידה מסוימת — אף פעולות בשוק הפתוח.

ייאמר, שנוכח עוצמתן של ההתרחשויות המוניטריות הצפויות (הזרמת הממשלה והרחבת האשראי המכוון מחד גיסא, וספיגה דרך מאזן התשלומים מאידך גיסא) אין בכלים אלה כדי לאפשר טיפול בעל יעילות מלאה בבעיה המוניטרית והשלכותיה הצפויות על תחומים אחרים.

א. מדיניות היצוא

1. הממשלה רואה בקידום היצוא את המכשיר המרכזי לפתרון בעיית מאזן התשלומים בטווח הארוך. הממשלה תקיים תנאים, שיבטיחו זמינות של גורמי ייצור-הון ועובדים לענפי היצוא, לשם הבטחת גידולו המירבי. לשם כך, תבטיח הממשלה תנאים מועדפים למשקיעים בתעשיות יצוא, באמצעות החוק לעידוד השקעות הון, ותייצור תנאים למעבר עובדים לתעשיות היצוא. הממשלה תדאג לקיום רווחיות סבירה של היצוא ולהגדלתה במשך הזמן, כך שמוצרים ושירותים נוספים ייכנסו למעגל היצוא.
 2. הפיחות הוחל, שהונהג ביוני 1975, המאפשר פיתוח הל"י בשיעור 2 אחוזים מדי חודש, ימשיך להיות מכשיר עיקרי להבטחת רווחיות היצוא בשנת 1976.
 3. הוחלט להעלות את החזר המסים העקיפים ליצוא ב-18 אחוזים נוספות, ולהעמידו על 2.03 ל"י לדולר יצוא, החל בחודש מארס 1976. תוספת זו תחול לגבי היצוא התעשייתי והחקלאי ולגבי תקבולים מלינות של תיירים. התמריץ הניתן לקבוצות ערך מוסף השונות בתעשייה יהיה כדלהלן:
קבוצת ערך מוסף (אחוזים)	35-25	45-36	55-46	65-56	+66
חזר מסים עקיפים (ל"י)	1.48	1.64	1.77	1.93	2.03
- הוחלט, שבעת ביצוע הפיחות הוחלים בעתיד, יחול שיעור הפיחות על מלוא סכום החזר המסים המוגדל. התקציב להחזרי מסים עקיפים ליצואנים, יגיע בשנת 1976 ל-3.8 מיליארד ל"י לעומת 2.5 מיליארד ל"י בשנה הקודמת.
 - שתי ההחלטות הללו, יחד עם שינויים חזויים בגורמים אחרים, המשפיעים על רווחיות היצוא, מכוונים להגדיל את רווחיות היצוא בשיעור של 8-7 אחוזים במשך שנת 1976. עם הנהגת מס ערך המוסף, יהנה היצוא מהעדפה ע"י החזר מס זה, דבר שיאפשר את הכדאיות היחסית של הייצור לשם יצוא בהשוואה לייצור לשוק המקומי.
 5. בתקציב המדינה לשנת 1976 מוקצב סך של 40 מיליון ל"י למימון פעולות מיוחדות לקידום היצוא. סכום זה ישמש למימון מחסנים, הקמת מרכזי סחר בחו"ל, השתתפות בתערוכות ובהוצאות פרסומת.
 6. במסגרת החוק לעידוד השקעות הון יובטח מענק השקעה מיוחד, המותנה בביצוע היצוא. המענק ינתן למשקיעים בתעשיות היצוא, בעת ביצוע היצוא למעשה. מענק זה, ששיעורו יכול להגיע עד 6 אחוזים לשנה מערך ההשקעה בנכסים קבועים, יינתן במשך 4 שנים רצופות, מתוך 7 השנים הראשונות ממועד סיום הביצוע של ההשקעה.
 7. המדיניות המכוונת לוויסות רמת הפעילות במשק תגרום לשחרור עובדים וגורמי ייצור אחרים מענפים וממפעלים, שהביקוש לתפוקתם יירד. עובדים אלה יעמדו לרשות תעשיות היצוא המתרחבות. ייעשו פעולות מיוחדות של הכשרה והסבה מקצועית, ופעולות להגברת ניידות העובדים, כדי לזרז תהליך זה ככל הניתן. ריסון הביקושים המקומיים יצמצם את התחרות הביקושים המקומיים על מוצרי היצוא.
 8. תובטח הזמינות של האשראי המכוון למימון היצוא על כל שלביו. בעקבות עליית מרבית שערי הריבית במשך בשנה האחרונה, תועלה הריבית על קרנות למימון לייצור לשם יצוא, מ-6 ל-10 אחוזים.
 - יינקטו צעדים להקל על יצואנים במה שנוגע למתן ערבויות על אשראי למימון היצוא. התברה לביטוח סיכוני סחר חוץ תתאים את כליה, כך שתוכל להיות גורם מרכזי במתן ערבויות כאלה.
 9. בהתאם לחווה עם השוק המשותף, הופחתו המכסים על מוצרי תעשייה עיקריים המיוצאים

מישראל לארצות השוק ב-80 אחוזים. הפחתה זו רלבנטית לגבי יצוא תעשייתי, שהסתכם ב-1975 ב-270 מיליון דולר, והיא תתרום לשיפור רווחיות היצוא.

ב. מדיניות היבוא

1. ייקור היבוא בעקבות הפיחות הזוחל יגרום לצמצומו; זאת לאחר ששער היבוא (כולל היטל בשיעור 15 אחוזים) עלה מתחילת שנת 1975 עד לסופה מ-6.90 ל"י לדולר ל-8.17 ל"י לדולר, בעקבות הפיחותים הזוחלים, ופיחות בשיעור 10 אחוזים בספטמבר. השער האפקטיבי של היבוא (כולל מכס ומסים על היבוא) כיום הוא 8.49 ל"י לדולר.
2. הוטל היטל על היבוא של כמה שירותים עיקריים, בשיעור 15 אחוזים, בדומה להיטל היבוא על סחורות. היטל זה יצמצם את העיוותים, שמקורם בפער גדול בין השער האפקטיבי של יבוא סחורות לבין השער של יבוא שירותים, יצמצם את האפליה של ספקים מקומיים של שירותים, מבחינה חשיפתם לתחרות היבוא, ויקטין את היבוא של שירותים, עקב ייקורם. ההיטל יחול על יבוא שירותי בידור, תכנון, ביטוח, פטנטים, תמלוגים, רכישת ידע וכו'. כן יחול ההיטל על מטבע-חוץ המוקצב ליוצאים לחו"ל. עם זאת, הועלה המס הקצוב על רכישת כרטיסי נסיעה מ-750 ל"י ל-1,000 ל"י. היקף היבוא השנתי של השירותים, שעליהם חל ההיטל החדש, הסתכם בשנת 1975 בכ-1,100 מיליון דולר.
- הקצבת מטבע חוץ לילדים היוצאים לחו"ל תופחת מ-350 ל-150 דולר.
3. ריסון הביקושים המקומיים יגרום לצמצום הביקוש לסחורות ולתשומות מיובאות. צמצום הסובסידיות, הניתנות לשורה של מוצרי יבוא חיוניים, יתרום לצמצום היבוא של מוצרים אלה.
4. יינתן עידוד להחלפת יבוא בייצור מקומי, ולהעמקת הייצור המקומי בתנאים של מחיר סביר לדולר נחסף. תשומת לב מיוחדת תינתן להחלפת יבוא בתחום הייצור הביטחוני.
5. יינקטו צעדים לחיסכון בצריכת דלק ולייעול השימוש בו. תקום ועדת מומחים לבחינת דרכים לחיסכון בדלק. תוגבר הפעולה של צוותי מומחים, המייעצים למפעלי תעשייה ביישום טכניקות חוסכות דלק.
- יוגברו חיפושי הנפט בכל אזורי הארץ, ביבשה ובים, וההשקעה בחיפושים (כולל השתתפות של גורמים לא ממשלתיים) תגיע ל-410 מיליון ל"י, לעומת 205 מיליון ל"י בשנה הקודמת.

ג. מדיניות יבוא ההון

1. המדיניות תהיה מכוונת להבטיח יבוא הון בממדים הנחוצים למימון הגירעון השוטף במאזן התשלומים, כך שתישמר הרמה של עתודת מטבע חוץ של המדינה.
2. ייעשה להגברת גיוס ההון ממקורות יהודיים, במסגרת מפעל איגרות מילווה הפיתוח והמגביות. תימשך הפעולה הפוליטית וההסברתית להבטחת סיוע ביטחוני וכלכלי של ממשלת ארה"ב, בצורת מענקים ומילווה בתנאים נוחים.
3. ההטבות הנוספות שיינתנו למשקיעים במסגרת החוק המתוקן לעידוד השקעות הון, הגדלת הזמינות של עובדים והרגיעה הביטחונית, יהיו גורמים שיעודדו גידול של השקעות מחוץ לארץ.
4. יוגבר הניצול של קווי אשראי, העומדים לרשותנו בחו"ל; ויבואנים יכוונו להעדיף ספקים, המעמידים לרשות ישראל הסדרי אשראי נוחים.

1. המדיניות לוויסות הפעילות הכלכלית והצורך לחסוך במטבע חוץ, מחייבים ריסון זמני של ההשקעות בעלות עדיפות קטנה יחסית. גישה זו מוצדקת במיוחד על רקע קיומם של עודפי כושר ייצור בכמה ענפים – הדבר מאפשר צמצום של ההשקעות, תוך פגיעה מזערית בכושר הייצור בשנים הקרובות.
2. על אף האמור לעיל, יקויים, ואף יוגבר, העידוד להשקעות מועדפות, ובעיקר של השקעות המכוונות לענפי יצוא, ולאזורי פיתוח.
3. תוגבר הברירה במתן מעמד של מפעל מאושר ומוכר. לצורך זה ייבחנו מחדש הקריטריונים המזכים למעמד כזה.
4. כדי לאפשר ברירה מחודשת של השקעות בסקטור הממשלתי, כולל השקעות הנמצאות בתהליך התחלתי של ביצוע, הוקפאו כל תכניות הפיתוח הממומנות במישרין ע"י תקציב המדינה או באמצעות אמיסיות, וכן השקעות של חברות ותאגידים ממשלתיים. המשך הביצוע של תכניות אלה מותנה בשחרורן ע"י "ועדת מנכ"לים" שהוקמה למטרה זו. בהתרת המשך הביצוע של התכניות יילקחו בחשבון שלב הביצוע, שבו הן נמצאות, המהירות בהבשלתן לייצור לשם יצוא, רכיב היבוא בהשקעה והזמינות של מקורות מימון במטבע חוץ לרכיב הציוד המיובא.
5. יימשך הריסון של ההשקעות בבנייה למגורים, במסגרת מדיניות הריסון הכללית. בבנייה הציבורית יוחל בבנייתן של 15 אלף יחידות, לעומת 24 אלף יחידות בשנה הקודמת. אם יתברר, שהיקף הפעילות והתעסוקה בענף ירדו מתחת לרמה סבירה, יופשרו ההגבלות על בנייה של מבני ציבור והאיסור של בניית דירות גדולות.
6. במסגרת המדיניות המתוארת לעיל, צומצם תקציב הפיתוח (כולל אמיסיות), והוא יסתכם ב-11.7 מיליארד ל"י, לעומת 10.5 מיליארד ל"י בשנה הקודמת – ירידה ריאלית בשיעור 10 אחוזים. התקציב לבנייה למגורים יגיע ל-5 מיליארד ל"י, לעומת 4.8 מיליארד ל"י בשנה הקודמת – ירידה ריאלית בשיעור 16 אחוזים. תקציב הפיתוח, למעט מגורים, יסתכם ב-6.7 מיליארד ל"י, לעומת 5.7 מיליארד ל"י בשנה הקודמת – ירידה ריאלית בשיעור 7 אחוזים.
7. ועדת השרים לענייני כלכלה אישרה הצעת חוק מתוקנת לעידוד השקעות הון, הנותן תוספת ניכרת של הטבות ותמריצים להשקעות מועדפות. עיקרי החוק הם כדלהלן:

יוגדל חלקה של הממשלה בזימון ההון למימון ההשקעות המאושרות בכל אזורי הארץ. זמינות ההון בשלב הביצוע של ההשקעה לא תשתנה. הופחת חלקו של המענק בסך המימון בשלב ההשקעה. יינתן מענק השקעה מותנה ביצוא, שישולם בעת ביצוע היצוא למעשה. מענק זה יוכל להגיע עד ל-6 אחוזים לשנה מערך ההשקעה בנכסים קבועים, במשך תקופה של 4 שנים רצופות, מתוך 7 השנים הראשונות, ממועד סיום הביצוע של ההשקעה. המס על רווחים שלא חולקו והושקעו במפעל, בהתאם לחוק לעידוד התעשייה יעמוד על 40 אחוזים לעומת 61 אחוזים לגבי חברות אחרות. המס על דיבידנדים יהיה 15 אחוזים. לגבי מפעלים באזור פיתוח א' יבוטל מס המעסיקים למשך תקופת ההטבות, ולמפעלים באזור ב' יופחת מחציתו של מס זה. נוסף על האמור לעיל, יאופשר למפעלים להפחית את הציוד במשך תקופה של שנתיים.

להלן טבלה המשווה את שיעורי זמינות ההון לפני השינוי בחוק ולאחריו :

לאחר השינוי אזור פיתוח			לפני השינוי אזור פיתוח			
א'	ב'	ג'	א'	ב'	ג'	
אחוזים מההשקעה בנכסים קבועים						
			15	20	30	מענק השקעה בציוד
5	15	30				
			10	15	20	מענק השקעה במבנים
40	45	40	33	40	45	שיעור ההלוואה
45	60	70	48	60	70	שיעור מימון ממוצע
						מענק מותנה ביצוא
24	24	24	—	—	—	(שיעור מירבי)

8. החוק המתוקן לעידוד השקעות הון, עונה במידה רבה על צורכי העידוד של משקיעים זרים. תשומת לב מיוחדת תינתן לייעול ולפישוט תהליכי הטיפול במשקיעים. ייבדקו דרכים נוספות להסרת מכשולים העומדים בפני המשקיע הזר.
9. בעקבות עליית שיעורי הריבית השונים במשק והאצת המגמה של עליית המחירים, הועלתה גם הריבית על אשראי פיתוח. הריבית הבסיסית נקבעה ל-5 אחוזים. תשלומי הריבית על הלוואות פיתוח בתעשייה יוגדלו כל שנה, בשיעור של מחצית עליית המחירים באותה שנה; זאת עד לתקרה של 17 אחוזים במרכז הארץ, 15 אחוזים באזור פיתוח ב' ו-12 אחוזים באזור פיתוח א'. הריבית לאשראי פיתוח לחקלאות נקבעה ל-14 אחוזים בכל אזורי הארץ.
10. בעקבות משבר הדלק בעולם והאמרת מחיריו, ולאחר החזרת שדות הנפט של אבו-רודס למצרים, יוגברו חיפוש הנפט בכל אזורי הארץ, ביבשה ובים. למטרה זו הוגדל התקציב לחיפוש נפט ל-410 מיליון ל"י, לעומת 205 מיליון ל"י בשנת 1975 וכ-270 מיליון ל"י ועוד 40 מיליון דולר הון זר מאז 1955 ועד 1974.
- במסגרת המדיניות להגדלת מלאי הדלק, תימשך הבנייה של מאגרי נפט במיכלים ותקודם הבדיקה הטכנולוגית והכלכלית של בניית מאגרי נפט תת-קרקעיים.

6. מדיניות כוח אדם ותעסוקה

1. מדיניות התעסוקה תכוון לוויסות שוק העבודה, כך שתחוסל תעסוקת יתר ותימנע היווצרותה של אבטלה, החורגת מן האבטלה החיכוכית הכרוכה במעבר של עובדים מתעשיות מצמצמות לתעשיות מתרחבות.
2. מדיניות כוח האדם תחתור לשינוי מבנה הייצור והתעסוקה, כך שיוגדל חלקם של המועסקים בייצור ליצוא ולהחלפת יבוא, ויקטן חלקם של המועסקים בענפים המייצרים לצריכה פרטית ובשירותים המינהליים. אם ייווצרו בתהליך שידוד מבנה הייצור כיסי אבטלה זמניים, ייעשה ככל הניתן לצמצום היקפם ולחיסולם המהיר.
3. יוגברו פעולות ההכוונה, ההכשרה וההסבה המקצועית, כדי לסייע לקליטתם של העובדים הנוספים לכוח העבודה ולאלה הנפלטם — או עומדים להיפלט — מענפים וממקצועות, בהם יורדת הפעילות. לצורך זה נערך האגף להכשרה מקצועית של משרד העבודה, לקליטה של 22 אלף איש נוספים בסגרות ההכשרה וההסבה המקצועית.

4. משרדי הממשלה, בשיתוף עם ההסתדרות ועם ארגוני המעסיקים, ייערכו לאפשרות של היווצרות כיסי אבטלה חיוכית. לצורך זה מופעלים מטה תעסוקה מרכזי ו-15 מטות תעסוקה אזוריים, מטות אלה מרכזים מידע מעודכן על מצב התעסוקה באזורים השונים, כדי לאתר במוקדם מוקדי אבטלה אפשריים. המטות יתאמו את הפעולה בין הגורמים השונים, המטפלים בהכנת תכניות למקומות עבודה אלטרנטיביים לבין אלה המטפלים במובטלים. ליד מטה התעסוקה הוקמו מטות משנה, שתפקידם לדאוג לטיפול באוכלוסיות מיוחדות, העולות להיפגע בעת אבטלה, כגון: עירות פיתוח, נוער, אקדמאים, נשים, מוגבלים וקשישים.
5. אם יתברר, שהאבטלה חורגת מהממדים הקשורים בניידות של עובדים, תנקוט הממשלה צעדים להגברת התעסוקה. צעדים אלה יכללו:
 - א. הפעלת פרויקטים של תקציב הפיתוח, שביצועם עוכב במסגרת מדיניות הריסון, כגון: בניית מבני ציבור, הפעלת עבודות תשתית (כבישים, נמלים, נמלי-תעופה וכו') והרחבת הבנייה הציבורית למגורים. תינתן עדיפות לפרויקטים עתירי עבודה, הניתנים להפעלה מיידית ולפרויקטים באזורי פיתוח.
 - ב. ייבדקו דרכים לניצול כספי הקרן לביטוח אבטלה כדי לצמצם את ממדי הפליטה האפשרית של עובדים ממפעלים באזורי פיתוח ולממן את הכשרתם המקצועית.
 - ג. יינתן עידוד לתעשיות היצוא, כדי להגדיל ולהקדים את כושרן לקלוט עובדים. הדבר ייעשה ע"י הגדלת רווחיות היצוא ומתן סיוע לנייד עובדים לתעשיות היצוא.
6. יימשכו עבודות התכנון של פרויקטים שונים, כך שאפשר יהיה להפעילם ללא דיחוי כאשר יתעורר הצורך להגדיל תעסוקה.
7. תינתן תשומת לב מיוחדת להכנת תכניות תעסוקה אלטרנטיביות באזורי פיתוח.
8. לעובדים מהשטחים המוחזקים, אשר ייפלטו ממעגל התעסוקה בישראל, יוכנו תכניות תעסוקה אלטרנטיביות, בשטחים עצמם.
9. עובדים מובטלים, שלא היה ניתן להציע להם מקומות עבודה מתאימים, יהיו זכאים לדמי אבטלה מכספי הקרן לביטוח אבטלה. חוק ביטוח אבטלה מזכה את המובטל, לאחר תקופת המתנה של 5 ימים, לקבל דמי אבטלה במשך תקופה שלא תעלה על 175 ימים, ובלבד שעבד 180 יום בשנה שקדמה לתקופת אבטלתו.
10. מספר התקנים בשירות המדינה יצומצם ב-2,000, מהם 500 עוד בשנת התקציב 1975/76 והיתר — 1,500 בשנת 1976/77. היסכון זה יושג בעיקרו ע"י מילוי מקומם של עובדים הפורשים מהשירות בעובדים קיימים, תוך צמצום גיוס עובדים חדשים, עד כמה שאפשר.

7. מדיניות השכר וההכנסות

1. מדיניות שכר והכנסות מרוסנת היא תנאי להשגת היעדים בתחום ויסות הפעילות המשקית, לריסון עליית המחירים, להבטחת כושר התחרות של היצוא, ולצמצום היקפם ומשך קיומם של כיסי אבטלה אפשריים.
2. תוספת היוקר תמשיך להיות מכשיר עיקרי לפיצוי העובדים על ההתייקרויות. בהתאם להסכם עם ההסתדרות, תשולם באפריל ובאוקטובר תוספת יוקר בשיעור 70 אחוזים מעליית מדד המחירים לצרכן. עם תשלום תוספת היוקר לחודש אפריל, תועלה התקרה, כך שתשולם תוספת יוקר עד לשכר של 4,000 ל"י, באותו מועד יועלו סיפי המס, בהתאם לשיעור תוספת היוקר, והזיכויים והקיצבות לשני ילדים ראשונים יועלו בהתאם לשיעור העלייה המלאה של מדד המחירים לצרכן.
3. הממשלה מקבלת בסיפוק את הסכם השכר שנחתם בין ההסתדרות למעסיקים לתקופה של

שנתיים, ותפנה אליהם לשמור בקפדנות על קיומו. לפי הסכם זה, יועלה השכר הבסיסי בענפי הייצור בשיעור 6 אחוזים בשנת 1976, ובשנת 1977 הוא יעלה בהתאם לגידול בפריון ולא פחות מ-3 אחוזים.

- שכר המינימום היסודי לשנת 1976 נקבע ל-40 ל"י ליום עבודה, או 1,000 ל"י לחודש. בשנת 1977 יועלה שכר המינימום היסודי ב-50 ל"י נוספות. בהתאם להסכם, ייעשה להרחבת ההסדרים לתשלום שכר בשיטת נורמות מדודות ופרמיות. כן הוסכם להקטין את התשלומים בעד היום השני והשלישי למחלה כדי לצמצם את ההעדרויות מהעבודה.
4. בהתאם להצעת תקציב המדינה, יוקפא שכר היסוד בשירותים המינהליים והפיננסיים לשנת 1976. הממשלה תקיים את התחייבותה למלא אחרי מסקנות ועדת ברקאי, בעניין תוספות השכר הייחודיות בסקטור הציבורי. מדיניות זו מבטאת את ההעדפה, שיש לתת לענפי הייצור בתחום השכר, שהוא גורם עיקרי להפניית עובדים מן השירותים המינהליים אל הייצור, ואת הצורך למנוע גידול נוסף של הגירעון בתקציב.
5. הממשלה תשא ותיתן עם ההסתדרות לגבי תביעתה לבטל, לתקופת הסכם העבודה הבא, את ההסדר של עבודת שעות קיץ בשירות הציבורי. במקביל, מוצע להוסיף שעת עבודה שבועית למורים, לסגל האקדמי וליתר העובדים המועסקים פחות מ-45 שעות בשבוע.
6. הממשלה תזקק לאמצעים החוקיים שבידה, כולל אמצעי הפיקוח על המחירים, למניעת רווחים מונופוליסטיים. הביקושים המרוסנים בשוק המקומי יגבירו את ההתחרות ויגבילו את האפשרות לממש רווחי יתר.
7. הממשלה תמשיך לקיים התייעצויות סדירות עם ההסתדרות ועם המעסיקים בכל הנוגע למדיניות השכר, ההכנסות, יחסי העבודה ופריון הייצור.

8. המדיניות להגדלת פריון הייצור וליעול השירותים

1. ההסכם להקמת אזור סחר חופשי בין ישראל לשוק האירופאי המשותף, מחייב ביטול הדרגתי של מכסי המגן על 60 אחוזים מהיבוא, החל בשנת 1975 ועד לשנת 1980. מכסי המגן על 40 האחוזים הנותרים, הכוללים את עיקר המוצרים המתחרים בייצור הישראלי, יבוטלו החל ב-1977 ועד לשנת 1985. ביטול ההגנה מחייב להגדיל את כושר העמידה של הייצור לשוק המקומי מפני תחרות היבוא. דבר זה ניתן להשיג רק על ידי צמצום הפער בין פריון הייצור בישראל לזה הקיים בארצות המתחרות. על המשק, בכלל, ועל התעשייה, בפרט, להיערך בהקדם, לעמידה בהתחרות של היבוא.
2. בתקופה של האטה בפעילות הכלכלית, מפגר, בדרך כלל, שחרור עובדים אחר ההאטה בתפוקה. הדבר מוצא את ביטויו בגידול האבטלה הסמויה ובעלייה קטנה, או אף ירידה, בתפוקה למועסק. יש לעשות מאמץ מיוחד, שתהליך זה לא יפגע במגמות הייעול והגדלת הפריון בטווח ארוך.
3. הגדלת הפריון היא תנאי הכרחי להגדלת כושר התחרות של המוצרים הישראליים בשוק היצוא ובשוק המקומי. הגדלת הפריון היא המאפשרת להגדיל את השכר הריאלי ולהעלות את רמת החיים, ללא יצירת לחצים אינפלציוניים, ושלא על חשבון הגדלת הגירעון השוטף במאזן התשלומים. לפיכך תינתן תשומת לב מיוחדת להגדלת פריון הייצור, הן על ידי הכשרת תנאים כלל משקיים והן על ידי פעולה ישירה במפעלים ובמוסדות.
- ועדה בדרג גבוה ביותר, בהשתתפות נציגי הממשלה, העובדים והמעסיקים, תמשיך להנחות את הפעולה בתחום זה. כמו כן תורחב ותועמק הפעילות של המכון לפריון העבודה והייצור וגורמים מקצועיים נוספים, כדי לתת תנופה לפעילות בנושא זה.
4. יתוגברו הפעולות של צוותי ייעוץ הפועלים במפעלים בנושאי ייעול, שבהם משתתפים מומחי המכון לפריון העבודה והייצור ויועצי ניהול. המגמה היא להפעיל צוותי ייעוץ

- אלה בשנה הקרובה בכ-250 מפעלים. במסגרת זו תינתן תשומת לב מיוחדת לקידום פעולות הייעוץ במפעלים בינוניים וקטנים.
5. לשם הגברת המעורבות של העובדים במקום עבודתם, יורחבו ההסדרים לשיתוף העובדים בהנהלות. בשנת 1976 יינקטו צעדים לשיתוף העובדים בהנהלות של החברות הממשלתיות.
 6. ייבדקו דרכים לניצול יעיל של הציוד בתעשייה; בין היתר, באמצעות יצירת תנאים להפעלת משמרת שנייה ושלישית, שיפור התכנון להעסקה אינטנסיבית של ציוד, הגברת מיומנות המפעילים ושיפור האחזקה.
 7. מאמץ מיוחד יוקדש השנה לייעול מערכות השירות במינהל הממשלתי והמוניציפאלי. במסגרת המו"מ להסכמי עבודה בשנת 1976, ייחתם הסכם לייעול בשירות המדינה. הסכם זה ידון, בין היתר, בהגברת משמעת העבודה, הגברת גיידות העובדים והסבה מקצועית, תשלום שכר עידוד, העלאת רמת הניהול ושיפור השירות לאזרח. הסכם זה יורחב לכלל השירותים המתקצבים.
 8. נציגי שירות המדינה יבוא בדברים עם ההסתדרות ועם משרד הפנים כדי להרחיב את ההסדרים בדבר פתיחתם לציבור של משרדי הממשלה, העיריות והשירותים בשעות אחה"צ, כדי לצמצם את העדרות העובדים הזקוקים לשירותים אלה.
 9. תימשך הפעולה להרחבת שיטת מדידת עבודה, תקני תפוקה, נורמות ופרמיות בענפי הייצור ובשירותים, תוך חתירה להתקדמות לנורמות אמיתיות ומדודות. תיבדק האפשרות להנהיג שיטות עידוד כוללות לקבוצות עובדים למחלקות ולמפעלים.
 10. ייעשה מאמץ מיוחד להשלים את ההסדרים החוקיים, המינהליים והמוסדיים, לדרבון התהליך של גיידות עובדים בתוך המפעל, בין מפעלים ומאזור לאזור.
 11. כדי לעודד גיידות פנים-מפעלית, ייכללו בהסכמי העבודה הקיבוציים הסדרים, שיאפשרו להעביר עובר לתפקיד שווה או דומה ללא פגיעה בהכנסתו. כן תהיה אפשרות להעביר זמנית עובדים מעבודה במשמרת אחת לעבודה במשמרת.
 12. יושלמו ההסדרים, המאפשרים את העברת הזכויות הסוציאליות של העובדים — זכויות הפנסיה, ימי מחלה, וזכויות חופשה — ממקום עבודה אחד למשנהו.
- א. חוק פנסיה מקיפה ואחידה יונח על שולחן הכנסת במשך השנה הקרובה. הפעלת חוק זה תאפשר גיידות עובדים בין הסקטורים ללא אובדן זכויותיהם. עד להפעלת החוק, יורחבו ההסדרים הקיימים בשירות הציבורי לשמירת רציפות הסכמי הפנסיה, ותיבדק האפשרות להחילם על גופים נוספים, כולל שמירת זכויות פנסיה של עובדי ציבור העוברים לענפי הייצור.
 - ב. לעובדים העוברים ממקום עבודה ציבורי למפעל יצרני תובטח רציפות הזכויות המצטברות לימי מחלה, באמצעות קרן שתוקם למטרה זו.
 - ג. לפי הצעת חוק, שתונח השנה על שולחן הכנסת, יוצע שחופשתו של עובד תיקבע בהתאם לוותק המצטבר שלו במקום עבודתו הנוכחי ובמקומות עבודה קודמים. הסדר זה יבטיח, שעובד העובר ממפעל למפעל, לא תיפגע זכותו לחופשה.

9. מדיניות המחירים

1. המדיניות הכלכלית תשאף לקיים את מגמת ההאטה בקצב עליית המחירים, ששררה במשך בשנת 1975.
2. ריסון הביקוש לצריכה, אי הגידול שבצריכה הציבורית וההאטה בהשקעות יגרמו לצמצום לחץ הביקוש הכולל לעליית מחירים, ואף יגרמו לספיגת חלק מעליית המחירים המתבקשת מהעלאות המיסים העקיפים ומהפיחות הזוחל, ע"י היצרנים והמשווקים.
3. הממשלה תפעל, בשיתוף עם ארגוני המעסיקים ועם הסתדרות העובדים, לקיים מדיניות

- הכנסות ושכר מרוסנת כדי למנוע לחץ לעליית מחירים מצד הוצאות השכר ומצד עלייה בלתי מוצדקת ברווחים.
4. הממשלה תקפיד על כך, שהירידה במחירים הבינלאומיים של מספר חומרי גלם ומוצרים תמצא את ביטויה בהורדת המחירים לצרכן.
5. המשך החשיפה של הייצור המקומי להתחרות של מוצרי היבוא, באמצעות הורדת מכסים, תתרום למיתון עליית המחירים של מוצרי היבוא, ותשפיע להאטת קצב העלייה של מחירי המוצרים המקומיים ולשפור איכותם. תינתן תשומת לב לכך, שהחשיפה אכן תבוא לידי ביטוי במחירים לצרכן.
6. יימשך הפיקוח על המחירים של מוצרים ושירותים חיוניים ושל מוצרים, המיוצרים בידי מונופולים וקרטלים, במגמה למנוע עליות מחירים בלתי מוצדקות.
7. יצומצם הפיקוח המינהלי על מחירי ענפים ומוצרים, אשר לגביהם קיימת התחרות. התחרות החופשית עשויה להיות אפקטיבית יותר במניעת עליית מחירים מאשר פיקוח ממשלתי.
- ועדת המחירים הציבורית תמשיך בפעולתה ותאשר עליית מחירים של מוצרים חיוניים ובני פיקוח בהתאם לקריטריונים הקיימים, המביאים בחשבון את התייקרות התשומות העיקריות. לצורכי אישור התייקרות, מובאות בחשבון הן הוצאות השכר וההוצאות לחומרי גלם וחומרי עזר ולאנרגיה, ולא מובאות בחשבון הוצאות המימון והפחת. האישור יאפשר לשמור על שולי רווח ליחידה ולא על שיעור הרווח.
8. מדיניות התמיכות תמשיך להיות מכשיר לוויסות המחירים של מוצרים חיוניים ולהוזלתם, ולהבטחת ייצור ושיווק סדירים. תיקבע תקרה של סך התמיכות בהתחשב במגבלות התקציב ובמגמה למנוע עיוותים ובזבוז. ייקבע שיעור תמיכה מקסימלי ממחיר המצרף, המחירים של מוצרים ושירותים נתמכים יעודכנו מדי פרקי זמן קצרים, במטרה למנוע זעזועים ובמגמה לעמוד במסגרת תקציבית קבועה.
9. ייקבעו מחירי מינימום למוצרים חקלאיים חיוניים ברמה, שתבטיח הספקה סדירה, במחירים סבירים לצרכן.

10. מדיניות חברתית

1. המדיניות החברתית תבטיח לאוכלוסייה המשך מתן שירותי חברה, ברמתם הנוכחית, בתחומי החינוך, הבריאות, הדת, התעסוקה, הדיור וקליטת העלייה. כן תובטח הכנסת המינימום למעוטי ההכנסה ולשכבות החלשות באוכלוסייה, כגון: זקנים, נכים וכו'. על אף הקיצוצים בתקציב המדינה, תישמר רמת השירותים בעיקרה, ובכמה נושאים אף צפויה התקדמות נוספת ברמת השירותים, כגון: הרחבת רשת מעונות היום והגדלת יכולת הקליטה של מעונות למפגרים. דבר זה יתאפשר ע"י ייעול השירותים מצד אחד, וע"י התשלומים של מקבלי השירותים, למימון ההוצאות הכרוכות בשירות. הכוונה כאן להגדלת השתתפות המבוטח בהוצאות החזקת מערכת הבריאות, העלאת שכר הלימוד באוניברסיטאות ובגנונים, העלאת תעריפי ההזנה בבתי הספר והעלאת אגרות ודמי שירות ברשויות מקומיות. העלאת אלה במחירי השירותים ייעשו בצורה פרוגרסיבית ככל הניתן. עם זאת, אין מגבלות התקציב מאפשרות להמשיך בקצבי השיפור בשירותים שהיו מקובלים בשנים האחרונות.
2. המדיניות תפעל למנוע את גידול הפער החברתי; זאת באמצעות מדיניות התמיכות, מתן שירותים ומדיניות המסים הפרוגרסיבית. תובטח רזרבה תקציבית מספקת לשם פיצוי שכבות מעוטות הכנסה על התייקרות חריגה, בעקבות צעדי המדיניות.
3. סך ההוצאות של הממשלה ושל המוסדות הלאומיים בתקציב הרגיל ובתקציב הפיתוח

להשקעות ולמתן שירותים בתחום החברה יסתכמו בשנת התקציב 1976 ב־22.8 מיליארד ל"י, לעומת 19.1 מיליארד ל"י אומדן הוצאה בפועל לשנת 1975.

4. לא יהיו כמעט כל התחלות בנייה חדשות של מוסדות רווחה לסוגיהם; אולם תקציב הפיתוח מאפשר המשך של הפרויקטים הנמצאים בשלבי בנייה כגון אוניברסיטאות, בתי חולים, מוסדות סעד ומוסדות חינוך. ייעשה לייעול הניצול של המבנים הקיימים.

11. מדיניות העלייה והקליטה

1. הגברת העלייה והקליטה הכלכלית והחברתית של העולים הן מטרה מרכזית של מדיניות הממשלה. יובטחו התקציבים הנחוצים לקליטת העולים.
2. יובטח דיור לעולים, שיגיעו במשך השנה, ולעולים, שהגיעו בשנים קודמות וטרם מימשו את זכאותם לשיכון. שיכונם של העולים ייעשה, במידת האפשר, בהתחשב בסיכויי התעסוקה ובהתחשב בשיקולים של מדיניות פיזור האוכלוסייה. תינתן תשומת לב לבעיות הדיור של עולים יחידים ושל קשישים.
3. תכניות הפיתוח של המשק תקחנה בחשבון את המבנה המקצועי של העולים, ובמיוחד את חלקם הגדול, יחסית, של בעלי המקצועות האקדמאיים. תימשך השתתפות הממשלה במימון השקעות במפעלים העתידיים לקלוט עובדים, באמצעות קרנות שהופעלו למטרה זו. ייעשו פעולות הכנה לקליטת קבוצות עולים להתיישבות עירונית וכפרית.
4. יאורגנו מחדש הפעולות לקליטת מדענים עולים בשטחי מומחיותם, במגמה לנצל באופן יעיל את הידע שלהם.
5. תימשך הפעלתן של מסגרות המסייעות לקליטת עולים בתעסוקה, כגון קורסים להכשרה ולהסבה מקצועית, המכוונים להכשיר את העולים לתנאי המשק הישראלי.
6. יימשך ההסדר של מתן אשראי בתנאים נוחים לעולים, המבקשים להקים עסקים.
7. חלק מן העולים ייהגו מסידור ראשון במסגרות מעבר, כגון מרכזי קליטה, מעונות ואולפנים עם פנימיות. יימשכו ההסדרים, לפיהם מקבלים העולים סיוע ראשוני בתחומי הביטוח הרפואי, הנחלת הלשון והחינוך.
8. יינתנו סיוע כלכלי ועזרה בשיכון לסטודנטים מבין העולים, הלומדים במוסדות להשכלה גבוהה, בישיבות ובבתי ספר תיכוניים. יושם דגש בהפניית עולים למגמות מקצועיות, שבהן קיים מחסור בכוח אדם, כגון: הנדסאים, טכנאים, מורים ועובדי סעד.
9. יובטח תשלום פנסיה לעובדים עולים בני 55 ומעלה מתוך קרן מיוחדת. עולים קשישים יקבלו קצבה מיוחדת, ואסירי ציון יקבלו תגמולים מיוחדים.
10. יורחבו הפעולות התרבותיות בקרב העולים, במגמה להעמיק את הידע בתודעה היהודית־ציונית בקרבם.
11. ייעשו פעולות הסברה ופעולות ארגוניות לשם הגברת תודעת הקליטה בקרב הוותיקים. יוגברו הפעולות הישירות לקליטה חברתית בריכוזי העולים.
12. ייעשה לפישוט ההליכים של הסיוע הניתן לעולים, תורחב מערכת הלשכות המיוחדות לריכוז הטיפול בעולים, שבה מרוכזים הגורמים העיקריים הנותנים שירותים לעולים תחת גג אחד.

1. קווי ההתפתחות העיקריים

שנת 1976 תהיה שנה שלישית של האטה רצופה בפעילות הכלכלית, ושנה שנייה של ירידה קלה בסך המקורות שלרשות המשק, היות ובתוצר הלאומי הגולמי צפוי גידול של אחוז אחד בלבד, וירידה של כ-3 אחוזים ביבוא.

ראוי לציין את השינוי החיובי הצפוי, מבחינת ההקצאה של מקורות המשק, עם צמצום ההשקעות והצריכה הציבורית והתייצבות הצריכה הפרטית, מצד אחד, וגידול היצוא, מצד שני. חלקו של היצוא בסך המקורות יגיע ל-23 אחוזים, לעומת 21 אחוזים בשנה הקודמת, ואחוז היצוא מן היבוא יעלה ל-55 אחוזים, לעומת 51 אחוזים בשנה הקודמת. בעקבות התפתחות זו צפוי צמצום בגירעון השוטף במאזן התשלומים. יחד עם זה צפויה ירידה, אם כי קלה, ביתרות מטבע חוץ של המשק וכן צפוי לגדול, באופן משמעותי, החוב הלאומי.

ההאטה בשנת 1975 לא היתה מלווה בגידול האבטלה הגלויה במשק, היות והמפעלים שתפוקתם פחתה נמנעו מפיתורי עובדים; ב-1976, לעומת זאת, סביר לצפות, שההאטה בפעילות תהיה מלווה בהיווצרותם של כיסי אבטלה בשל מעבר עובדים מענפים שתפוקתם פוחתת לענפי היצוא. תהליך זה יתרחש משום שהגידול הצפוי ביצוא לא יקזז את הצמצום הצפוי בתעסוקה, כתוצאה מהירידה בהשקעות והתייצבות הצריכה הפרטית והצריכה הציבורית המקומית.

ההאטה בפעילות הכלכלית תמצא את ביטוייה בירידה בהשקעה הגולמית המקומית, בשיעור של 7 אחוזים, ובעיקר בירידה בהשקעות בבנייה למגורים (ירידה של 16 אחוזים) ובתעשייה (2 אחוזים). ההאטה בהשקעות צפויה בעקבות ההאטה בביקושים, וכתוצאה ממדיניות של יתר ברירה בביצוע השקעות של הסקטור הציבורי ובאישורים להשקעות פרטיות.

בצריכה הציבורית הכוללת צפויה ירידה של כ-3.5 אחוזים. הצריכה הציבורית המקומית אמורה לעלות בשיעור של אחוז אחד בלבד, בשל ירידה ריאלית של מחצית האחוז בצריכה הציבורית האזרחית, ועלייה בשיעור של כ-2 אחוזים בצריכה הביטחונית המקומית. ההאטה בפעילות הכלכלית, הגידול האיטי, יחסית, בהכנסות, הנובע ממנה, ומדיניות הספיגה מן הציבור המתכוונת לשנת 1976 — כל אלה יגרמו לירידה ריאלית בהכנסה הפרטית הפנויה בשיעור של כ-3.0 אחוזים, ומכאן לירידה בצריכה הפרטית לנפש, בשיעור של כ-2 אחוזים.

בשנת 1976 צפויה ירידה בגירעון השוטף במאזן התשלומים, בסך של 225 מיליון דולר, לאחר העלייה שחלה בו בשנת 1975. הגירעון השוטף יסתכם, לפי האומדן, ב-3.67 מיליארד דולר, לעומת 3.9 מיליארד דולר בשנת 1975. הגירעון האזרחי יפחת ב-150 מיליון דולר. בגירעון, למעט יבוא ביטחוני ישיר, יבוא שירותי הון, ויבוא אניות ומטוסים, צפוי שיפור של 360 מיליון דולר. הירידה הגדולה בגירעון המנוכה צפויה כתוצאה מעלייה משמעותית, פחות או יותר, ביצוא, לעומת עלייה קלה בלבד ביבוא. התחזית לירידה גדולה זו אינה ממצת את העובדה, שיש לממן את הגירעון השוטף בכללותו, אולם היא מצביעה על השיפור שיחול באותו חלק של הגירעון, שעליו יכולה המדיניות הכלכלית בטווח הקצר להשפיע.

לפי התחזית, יגיע יצוא סחורות ושירותים בשנת 1976 ל-4.45 מיליארד דולר, לאחר שביצוא, במונחים ריאליים, צפוי גידול בשיעור של כ-7 אחוזים. ביסוד תחזית זאת הונח, שיחול גידול ריאלי ניכר ביצוא התעשייתי (למעט יהלומים) בשיעור של 15 אחוזים (לאחר שבשנת 1975 חלה בו ירידה ריאלית, בשיעור של כ-2 אחוזים) וכן הונח, שתהיה זמינות של כוח עבודה, שאפשר יהיה להפנותו לענפי היצוא, שתובטח הרווחיות הנחוצה לשם הרחבת היצוא, תוך ניצול ההתאוששות הצפויה בביקושים בארצות היצוא העיקריות.

היבוא הכולל יגיע ל-8.1 מיליארד דולר, מזה 1.75 מיליארד דולר יבוא ביטחוני ישיר ועוד

525 מיליון דולר יבוא ביטחוני עקיף. בסך היבוא במחירים קבועים צפויה ירידה של כ-2 אחוזים. לשנת 1976 חזוי יבוא הון ברוטו בסך של 4.5 מיליארד דולר. לאחר פירעון חובות לחו"ל בסך של 730 מיליון דולר (כולל חיטול השקעות), יגיע יבוא ההון נטו לסך של 3.770 מיליון דולר. בתחזית זו גלקחו בחשבון העברות חד-צדדיות בסך של 2.3 מיליארד דולר, וקבלת הלוואות בסך של כ-2 מיליארד דולר. יבוא הון בהיקף כזה יאפשר לנו לקיים רמת יתרות נמוכה במקצת מזו של סוף 1975, בסך של כמיליארד דולר.

מצבת החובות בסוף שנת 1976 תגיע לסך של כ-9.0 מיליארד דולר, גידול של 1.4 מיליארד דולר לעומת סוף שנת 1975.

בתקציב המדינה הונח, כי תחול הזרמה מקומית בסך של כ-4.2 מיליארד ל"י, שעיקרה צפוי בשנה הקלנדרית 1976, וחלקה יוזרם בשנת 1977. סכום זה אינו כולל את עודפי ההזרמה משנת התקציב הקודמת, את ההזרמה הנובעת מאשראי בנק ישראל לציבור ואת ההזרמה של הסוכנות. הזרמה זו תקוּזו באמצעות ספיגת כספים הנובעת מהגירעון במאזן התשלומים של הסקטור הפרטי. התממשות תחזיות אלה תגרום לגידול איטי יחסית של אמצעי התשלום, בשיעור שלא יחרוג משיעור הגדול הצפוי בתוצר במחירים שוטפים. הרמה הנמוכה של הביקושים החזויה לשנת 1976 תביא לספיגה של חלק מעליית המחירים התחשיבית הנובעת מהפיחותים הנוחלים, הנהגת מס ערך מוסף, ביטול סובסידיות וייקור שירותים הכלולים בתקציב המדינה. התחזית לעלייה מרוסנת של המחירים מבוססת גם על הנחה, שתקויים מדיניות שכר מרוסנת. בשכר הממוצע לשכיר צפויה עלייה בשיעור של 29 אחוזים (כולל תשלומי הביטוח הלאומי בשביל ילדים), וממנה 13 אחוזים נובעים מתשלום תוספות היוקר. כבשנים קודמות, יש להדגיש גם השנה את המיגבלות הכרוכות בתחזיות המוצגות בתקציב הלאומי. תחזיות אלה באות להציע על המגמות ועל סדרי הגודל של ההתפתחויות הצפויות, ולא להתוות יעדים כמותיים מדויקים. התחזיות מבוססות על ההנחה, שהמדיניות הכלכלית בכללותה, ומדיניות ההכנסות וההוצאות בתקציב המדינה, יבוצעו הלכה למעשה, ושבמידת הצורך יינקטו אמצעי מדיניות משלימים במשך השנה, כדי להשיג את היעדים שהוצבו במלואם.

2. המקורות והשימושים

בשנת 1976 חזוי גידול של כ-29 אחוזים במקורות שלרשות המשק, והם יסתכמו ב-166 מיליארד ל"י, בקירוב. גידול נומינלי זה משקף ירידה ריאלי של מחצית האחוז. הירידה במקורות צפויה כתוצאה מגידול של אחוז אחד בלבד בתוצר הלאומי הגולמי, ושל ירידה ריאלי, בשיעור של 2.9 אחוזים, ביבוא. חלקו של היבוא בסך המקורות יפחת במקצת בשנת 1976, והוא יסתכם ב-43 אחוזים, לעומת 44 אחוזים בשנת 1975.

בשנת 1976 צפוי שיפור בהרכב השימושים: חלקו של היצוא יעלה ל-22.8 אחוזים מסך המקורות לעומת 20.9 אחוזים בשנת 1975 וכ-20 אחוזים בשנת 1974. אחוז המקורות שיופנה לצריכה הפרטית יהיה 34.5 אחוזים, בדומה לשנת 1975 ושנת 1974; לעומת זאת צפויה ירידה בחלק המקורות שיופנה להשקעות ל-16.7 אחוזים, לעומת 18 אחוזים ב-1975 ו-20 אחוזים בשנת 1974. צפויה ירידה בחלק המקורות שיופנה לצריכה הציבורית מ-27 אחוזים ב-1975 ל-26 אחוזים; ירידה זו מתרכזת כולה בצריכה הביטחונית, ואילו חלקה של הצריכה האזרחית לא ישתנה. השינוי במבנה השימושים צפוי כתוצאה מהירידה בהשקעות ובצריכה הציבורית, והתייצבות הצריכה הפרטית לעומת גידול ביצוא.

3. התוצר והפריזון

שנת 1976 תהיה שנה שלישית של פעילות כלכלית ברמה נמוכה; התוצר הלאומי הגולמי יגדל בשיעור של אחוז אחד בלבד, לאחר שב-1975 לא חל בו שינוי ריאלי, וב-1974 הוא עלה

בכ-5 אחוזים. גם בתוצר של הסקטור הפרטי (התוצר למעט שירותים ציבוריים ושירותי דיור זקופים) צפוי גידול של אחוז אחד. התוצר הלאומי הגולמי במחירים שוטפים יסתכם בשנת 1976 ב-49 מיליארד ל"י.

הגידול האיטי בתוצר הוא תוצאה של אי גידול בצריכה הפרטית ושל ירידה ניכרת בהשקעות. הגידול הצפוי ביצוא יקזז את השינויים הצפויים בשימושים אלה, ואף יביא לעלייה ריאליית קלה בתוצר הלאומי הגולמי.

בשנת 1976 לא צפוי גידול במספר המועסקים. צפויה עליית התוצר למועסק בשיעור של אחוז אחד בלבד, לאחר שירד ב-3.5 אחוזים בשנה הקודמת. הירידה בתוצר למועסק בשנת 1975 נבעה מכך, שלמרות ההאטה בפעילות, לא נפלטו עובדים ממקומות עבודתם במידה המתבקשת מהאטה זו, כך שנגרמה אבטלה סמויה במפעלים. בשנת 1976 צפויה פליטה של עובדים מענפים מסוימים, היות ולא תיקלט תוספת כוח אדם בשל הפעילות הנמוכה, וחלק מהמובטלים הסמויים במפעלים יצטרפו אל הבלתי מועסקים. חלק מהעובדים הנפלטם ייקלט בתעשיות בהן צפויה התרחבות, ובעיקר בתעשיות היצוא.

4. הצריכה הפרטית והחיסכון

צפוי כי הצריכה הפרטית הכוללת במונחים ריאליים לא תגדל בשנת 1976, כלומר תחול ירידה של כ-2 אחוזים בצריכה לנפש, לאחר ירידה של כ-4 אחוזים בצריכה לנפש בשנת 1975. המשך הירידה בצריכה הפרטית היא פרי מדיניות הספיגה שנקטה הממשלה בשנת 1975 וצעדי הספיגה הצפויים בשנת 1976, הגורמים להפחתת כוח הקנייה הריאלי של הצרכנים. הערכות אלה מתבססות על ההנחה, שבשנת 1976 לא תתוּסָף, לגורמים האובייקטיביים לריסון הצריכה, גם ירידה בנטייה לצרוך, ירידה העשויה לגבוע מפסימיות הצרכנים בתקופה של האטה בפעילות ושל חוסר ביטחון לגבי התעסוקה בעתיד. להיפך, תחזיות אלה מניחות שבשנת 1976 תימשך הירידה בשיעור החיסכון הפרטי, לאחר ששיעור זה ירד במידה משמעותית בשנים 1974 ו-1975. השיעור החזוי של החיסכון הפרטי ממקורות פנים (כולל מילואות חובה) יהיה 25.4 אחוזים בשנת 1976, בהשוואה ל-28.1 אחוזים בשנת 1975, ו-29.7 אחוזים בשנת 1974. זאת, כתוצאה מנסיגתם של הצרכנים למוע צריכה ברידת ברמת חייהם נוכח הירידה הצפויה בהכנסה הריאלית הפנויה בעקבות צמצום סובסידיות, הטלת מס ערך מוסף והפיחות הזוחל. כן עשויה הירידה בערך הריאלי של החובות, בעקבות עליית המחירים להשפיע לצמצום הנטייה לחסוך.

בדומה לשנת 1975, יהיו תשלומי העברה למשקי הבית גם בשנת 1976 גורם שימתן את מידת הירידה בהכנסה. צפוי גידול בתשלומי העברה בשנת 1976 ב-50 אחוזים, שהם עלייה ריאליית של 14 אחוזים. תשלומי העברה אלה כוללים פיצויי התיקרויות; תשלומי הביטוח הלאומי, קצבות ילדים (שיוכפלו בשנה הבאה); השתתפות בשכר לימוד מודרג ותשלומי ריבית נטו של הסקטור הציבורי.

בשנת 1976 יופנו לצריכה הפרטית 34.5 אחוזים מסך המקורות, שיעור דומה לזה של שנת 1975.

5. הצריכה הציבורית

בשנת 1976 צפויה ירידה ריאליית בצריכה הציבורית, בשיעור של כ-4 אחוזים, לאחר עלייה של כ-6.5 אחוזים בכל אחת מהשנים 1974-1975. ירידה זו נובעת בעיקר מצמצום היבוא הביטחוני, ומירידה קלה בצריכה הציבורית האזרחית. בצריכה הציבורית המקומית (האזרחית והביטחונית), המשפיעה על הפעילות במשק, צפוי גידול ריאלי בשיעור של אחוז אחד, לאחר

אי שינוי בשנת 1975 ועלייה של כ-12 אחוזים בשנת 1974. בצריכה הציבורית האזרחית צפויה ירידה של כמחצית האחוז, שהיא ירידה של כ-3 אחוזים לנפש, לאחר ירידה בשיעור דומה בקניות במונחים ריאליים. הצריכה הביטחונית הכוללת הסתכם בשנת 1976 ב-32.7 מיליארד ל"י, לעומת 26.3 מיליארד ל"י בשנה הקודמת, ירידה ריאלית של 4.5 אחוזים. בצריכה הביטחונית המקומית צפוי גידול ריאלי בשיעור של כ-2 אחוזים, המרוכז כולו בקניות של מערכת הביטחון. היבוא הביטחוני הישיר יסתכם בשנת 1976 ב-1,750 מיליון דולר, לעומת 1,825 מיליון דולר בשנה הקודמת, ירידה בשיעור של כ-5 אחוזים, שהם ירידה ריאלית של 11 אחוזים. היבוא הביטחוני העקיף, כלומר יבוא התשומות המיועדות לייצור המקומי, יסתכם ב-525 מיליון דולר, כאשתקד. תשלומי קרן וריבית על חשבון החוב הביטחוני יסתכמו בשנת 1976 ב-260 מיליון דולר. ההוצאה הביטחונית הכוללת לביטחון תסתכם, אפוא ב-2.5 מיליארד דולר. סך היבוא הביטחוני הישיר והעקיף (כולל תשלומי ריבית על חשבון החוב הביטחוני) יהווה השנה 30 אחוזים מהיבוא, וכ-65 אחוזים מהגירעון השוטף. ניצול כספי הסיוע הביטחוני של ממשלת ארה"ב נאמד לשנת 1976 ב-1,450 מיליון דולר, כלומר הסיוע יממן רק 57 אחוזים מההוצאה הביטחונית הכוללת במטבע חוץ. תקציב הביטחון יסתכם בשנת התקציבים 1976 ב-32.3 מיליארד ל"י, לעומת אומדן ביצוע של 25.3 מיליארד ל"י בשנת 1975. גוסף על סעיף הביטחון, כלול בתקציב סעיף להוצאות חירום ולהוצאות בשטחים, בסך של כ-800 מיליון ל"י, לעומת כ-600 מיליון ל"י באומדן הביצוע של שנת 1975. סעיף זה אינו כולל תשלומים למשרתים במילואים, בסדר גודל של מאות רבות של מיליוני ל"י באמצעות קרן ההשוואה של הביטוח הלאומי. חלקו של תקציב הביטחון (כולל הוצאות חירום וכו') בסך התקציב יהווה בשנת 1976 כ-39 אחוזים, שיעור דומה לזה של אשתקד. הוצאות הביטחון הכוללות יהיו השנה, בדומה לשנת 1975, כ-36 אחוזים מסך התוצר, וכ-20 אחוזים מסך המקורות. חלקה של הצריכה הציבורית במקורות ירד במקצת בשנת 1976 ויהיה כ-26 אחוזים, לעומת כ-27 אחוזים בשנת 1975.

6. ההשקעות

בשנת 1976 צפוי המשך הירידה בהשקעות, וההשקעה הגולמית המקומית אמורה לרדת בשיעור של 7 אחוזים, במונחים ריאליים, לאחר ירידה של 10 אחוזים ב-1975. ירידה זו בהשקעות היא התפתחות הנובעת מהרעה במצב העסקים כתוצאה מהירידה הכללית בפעילות, זו השנה השלישית, ומהצפיפות של המשקיעים להמשכה של פעילות ברמה נמוכה, מצד אחד; וממדיניות הממשלה, המכוונת לדחות ביצוע של השקעות בעלות חיוניות משנית, כדי לחסוך מטבע חוץ, מצד שני; כל אלה על רקע של גידול מהיר במלאי ההון בשנים האחרונות. תחזית זו מבוססת על הצעת התקציב, לפיה צפויה דחייה בביצוע של פרויקטים של הסקטור הציבורי, והאטה בביצוע של פרויקטים של הסקטור הפרטי. תקציב הפיתוח לענפי המשק (כולל אמיסיות), מסתכם בשנת 1976 ב-6.2 מיליארד ל"י, לעומת 5.7 מיליארד ל"י בשנת 1975, שפירושו ירידה ריאלית של 14 אחוזים. סך ההשקעות הצפויות בתעשייה יגיע ל-4.4 מיליארד ל"י, לעומת 3.5 מיליארד ל"י בשנת 1975, שהם ירידה ריאלית של 2 אחוזים. על אף עצירה מתוכננת של פרויקטים, חזויה עלייה של כ-28 אחוזים בהשקעות של הסקטור הציבורי, לעומת גידול צפוי בשיעור של כ-50 אחוזים אילולא קוצצו הפרוייקטים. ההשקעות הפרטיות בתעשייה אמורות לרדת בכ-5 אחוזים. תחזית זו מניחה שיידחה ביצוע של חלק מההשקעות המתוכננות, שכבר אושרו להן הלוואות פיתוח. בתקציב נלקחו בחשבון הלוואות פיתוח לתעשייה בסך של 1.4 מיליארד ל"י מכל המקורות (כולל אמיסיות), לעומת 1.3 מיליארד ל"י בשנה הקודמת, ירידה ריאלית של כ-10 אחוזים. ההשקעות בחיפושי נפט תסתכמה השנה ב-410 מיליון ל"י, לעומת 205 מיליון ל"י בשנת 1975. סכום זה מהווה חלק מתכנית ארבע-שנתית לחיפושי נפט. רוב ההשקעות תהיינה בביצוע

18 קידוחים, מהם קידוח עמוק (עד 6 ק"מ) וקידוח ימי. ההשקעות החזויות בענף החקלאות תסתכמנה ב־1.1 מיליארד ל"י, לעומת 960 מיליון ל"י בשנת 1975, כלומר ירידה ריאלית של 12 אחוזים. תקציב הפיתוח בענף החקלאות מסתכם ב־670 מיליון ל"י, לעומת 615 מיליון ל"י בשנת 1975, שהם ירידה ריאלית של 13 אחוזים. ההשקעות בענף התחבורה יסתכמו ב־2.2 מיליארד ל"י, לעומת 1.9 מיליארד ל"י בשנת 1975, ירידה ריאלית בשיעור של 6 אחוזים. ראוי לציון הגידול הריאלי בהשקעות בנמלים ושידות תעופה, בשיעור של 33 אחוזים, שלעומתו צפויה ירידה ריאלית בהשקעות בכבישים (5— אחוזים), ובכלי רכב (18— אחוזים). ההשקעות בתקשורת תסתכמנה ב־840 מיליון ל"י, לעומת 640 מיליון ל"י בשנה הקודמת, דהיינו עלייה ריאלית של 3 אחוזים. תקציב התקשורת יאפשר חיבור 40,000 מנויים חדשים לטלפון. בהשקעה בנכסים קבועים, למעט אגרות ומטוסים, צפויה ירידה ריאלית של 10 אחוזים; ירידה המשקפת את ירידת ההשקעות בענפי המשק בשיעור של כ־7 אחוזים, וירידה בהשקעות בבנייה למגורים בשיעור של כ־16 אחוזים. הירידה בהשקעות בבנייה למגורים משקפת את הירידה המתוכננת בהתחלות הבנייה למגורים, מ־44,000 יחידות דיור, בשטח של 4,000 אלף מ"ר בשנת 1975, ל־30,000 יחידות דיור, בשטח של כ־3,000 אלף מ"ר בשנת 1976. תכנית התחלות הבנייה למגורים בסקטור הציבורי כוללת התחלות של כ־15,000 יחידות דיור, מזה 4,000 דירות לעולים, 2,500 דירות לזוגות צעירים ו־4,000 דירות למפוני שכונות עוני, 1,500 דירות לאזורי פיתוח, ו־3,000 דירות לשיכון בני מיעוטים ולמפעל החיסכון לבניין. בשנת 1976 תיגמר בנייתן של כ־50,000 יחידות דיור, בשטח של 4,500 אלף מ"ר, בהשוואה ל־54,000 יחידות דיור, בשטח של 5,100 אלף מ"ר בשנת 1975. כתוצאה מכך, צפויה ירידה במלאי הדירות בבנייה ל־65,000 יחידות בסוף 1976, לעומת כ־85,000 יחידות דיור בבנייה בסוף שנת 1975.

7. האוכלוסייה והתעסוקה

אוכלוסיית המדינה תמנה בסוף שנת 1976 3.575 מיליון נפש, לאחר גידול של 80 אלף נפש במשך השנה. האוכלוסייה הממוצעת תמנה 3.535 מיליון נפש. אומדנים אלה מבוססים על תחזית עלייה של 24 אלף איש, וריבוי טבעי בשיעור של 20.3 לכל אלף נפש. האוכלוסייה היהודית תמנה בסוף 1976 3.020 מיליון נפש, גידול של 59 אלף נפש במשך השנה, שהם 2 אחוזים. אומדנים אלה מבוססים על תחזית מאזן הגירה נטו של 8,000 נפש, ושיעור ריבוי טבעי של 17 לאלף נפש. האוכלוסייה שאינה יהודית תמנה בסוף 1976 554 אלף איש, גידול של 21 אלף איש, שהם גידול של 3.9 אחוזים. חווי ריבוי טבעי של לא־יהודים בשיעור 3.8 אחוזים; בהתאם לתחזית זו, תהווה האוכלוסייה שאינה יהודית בסוף שנת 1976 15.5 אחוזים מכלל האוכלוסייה בארץ. לעומת 15.3 אחוזים בסוף 1975. בהנחה של שיעור השתתפות בכוח העבודה של 48.2 אחוזים, יסתכם כוח העבודה האזרחי ב־1.170 מיליון איש, גידול של 1.7 אחוזים. משמעות שיעור זה היא המשך איטי של מגמת הירידה בהשתתפות בכוח העבודה, תופעה שכיחה בתקופת האטה בתעסוקה, בה חלק מכוח העבודה הפוטנציאלי אינו ממשיך לחפש עבודה. בעקבות האטה הפעילות במרבית ענפי המשק, צפוי אי שינוי במספר המועסקים, והוא יסתכם ב־1.114 מיליון איש. אי השינוי במספר המועסקים מצד אחד, והגידול במספר השייכים לכוח העבודה האזרחי, מצד שני, יגרמו להגדלת מספר הבלתי מועסקים, החווי להגיע ל־56 אלף, לעומת 37 אלף ב־1975. שיעור הבלתי מועסקים מתוך השייכים לכוח העבודה האזרחי יגיע ל־4.8 אחוזים, בהשוואה ל־3.2 אחוזים בשנת 1975, ו־3.0 אחוזים בשנת 1974. במקביל לעלייה במספר הבלתי מועסקים, צפויה גם ירידה במספר שעות העבודה למועסק, תופעה שהחלה להסתמן כבר בשנת 1973. הירידה בפעילות הכלכלית בשנת 1975 לא לוותה בפליטת עובדים מן המפעלים לשוק העבודה, ומכאן שחלה עלייה באבטלה הסמויה. ייתכן שבשנת 1976 יהפכו חלק מהמובטלים

הסמויים במפעלים למובטלים גלויים, שיתוספו לעובדים הבלתי מועסקים בעקבות ההאטה בפעילות בשנת 1976, בתהליך המעבר של עובדים לתעשיות היצוא. סביר לצפות שבשנת 1976 יימשך התהליך של שינוי במבנה הייצור והתעסוקה בתעשייה שהתרחש בשנת 1975, שמשמעותו ירידה במספר המועסקים בענפי הצריכה ובענף הבנייה, לעומת גידול במספר המועסקים בענפי היצוא ובענפים העובדים בשביל מערכת הביטחון. אפשר לצפות לכך, שחלק מתוספת הבלתי מועסקים יירשמו כמובטלים בלשכות העבודה, כדי להנות מתשלומי ביטוח אבטלה.

8. השכר

רמת תקבולי השכר לשכיר בשנת 1976, כולל תשלומי הביטוח הלאומי בשביל ילדים, תהיה גבוהה ב-29 אחוזים מרמתה בשנת 1975. כשליש מעלייה זו תרמה רמת השכר בתחילת השנה, ושני השלישים הנותרים צפויים כתוצאה מהעלייה הצפויה בשכר לשכיר במשך השנה, בשיעור של כ-35 אחוזים. רובה של עלייה זו תנבע מתשלומי תוספות היוקר הצפויים באפריל ובאוקטובר 1976, שיתרמו כ-24 אחוזים לעליית השכר במשך השנה. בהתאם להסכמי השכר, יעלה השכר הבסיסי בענפי הייצור בשיעור של 6 אחוזים. תחזית עליית השכר השנתית מבוססת על ההנחה של אי שינוי בשכר הבסיסי בסקטור הציבורי, ושל זחילת שכר בשיעור של 2.5 אחוזים. עלות העבודה למעסיקים תגדל בשיעור גדול במקצת מאשר תשלומי השכר לשכירים, עקב ההעלאה הצפויה בשיעורי התשלומים לביטוח הלאומי, והעלאת התקרה של השכר החייב בדמי ביטוח. באפריל 1976 תשולם תוספת יוקר בשיעור של 10 אחוזים בקירוב; באוקטובר צפויה תוספת יוקר נוספת בשיעור של 13-14 אחוזים. כל אחוז יתרום לתוספת תשלומי שכר של 25 מיליון ל"י לחודש. בשכר הריאלי הפנוי לא צפוי שינוי משמעותי.

סך תשלומי השכר, כולל תשלומים גלויים, יסתכם ב-1976 ב-43 מיליארד ל"י, וללא תשלומים גלויים, בכ-31 מיליארד ל"י. תקבולי השכר הממוצעים לשכיר יגיעו השנה לכ-2,700 ל"י לחודש, לעומת 2,100 ל"י בשנת 1975. בשנת 1976 צפוי גידול מהיר יותר בשכר לשעת עבודה, בהשוואה לגידול התוצר לשעת עבודה, בדומה להתפתחות בשנת 1975. התפתחות זו משמעה גידול בחלקו של השכר בהכנסה הלאומית, לעומת ירידה בחלקן של ההכנסות שאינן משכר.

9. המחירים

שורה של גורמים, בחלקם מנוגדים, ישפיעו על התפתחות המחירים בשנת 1976. מצד אחד יגרמו הפיחותים הווחלים, הנהגת מס ערך מוסף, ביטול סובסידיות ויוקר השירותים שמספק הסקטור הציבורי, לעליית מחירים בשיעור הנאמד ב-13-10 אחוזים. נוסף על כך ישפיעו תשלומי תוספת היוקר ועליות השכר האחרות לעלייה של רמת המחירים. לעומת זאת, צפויה בשנת 1976 האטה בעליית מחירי היבוא; ריסון הביקושים המקומיים יאלץ את היצרנים והמשווקים לספוג חלק מעליית המחירים המתחייבת מהתייקרות התשומות. בגלל אי הוודאות לגבי עוצמתם של הרכיבים השונים, קיימים קשיים באומדן עליית המחירים, וקיים טווח רחב לאומדנם האפשרי. בהתאם לתחזיות, תהיה רמת מחירי התוצר גבוהה בשנת 1976 ב-29 אחוזים מרמתם בשנה הקודמת. במחירי היצוא והיבוא הונחה עליית מחירים של כ-4 אחוזים. במסגרת התקציב נלקחה בחשבון עליית מחירים ממוצעת של 27 אחוזים. לגבי המחירים לצרכן נלקחה בחשבון עלייה ברמת המחירים הממוצעת בשיעור של 32 אחוזים.

בשנת 1976 יגיע הגירעון בחשבון השוטף לכ-3,670 מיליוני דולרים, ירידה בכ-225 מיליוני דולר לעומת 1975. ירידה זו בגירעון מתקבלת כתוצאה מהתחדשות הגידול ביצוא ומיציבות (או גידול איטי בלבד) ביבוא.

ביבוא ההון נטו צפויה ירידה בשיעור דומה לזה שבגירעון בחשבון השוטף, כך שיתרות המט"ח יישארו, פחות או יותר, בלא שינוי.

התפתחות זו בחשבון השוטף, אם כי מימדיה צנועים, הינה בכוון הרצוי. בחוב החיצוני של המדינה יימשך הגידול, והוא יגיע בסוף 1976 לכ-9 מיליארד דולר. בתחזית מאזן התשלומים ויבוא ההון הובאה בחשבון אפשרות, שההורמה הנובעת מתקציבי הסקטור הציבורי ואשראי בנק ישראל תעלה ב-1976 בכ-4 מיליארד ל"י על ההורמה הכלולה בתקציב.

תוספת הזרמה עלולה להתבטא במאזן התשלומים או בעליית מחירים נוספת. במערכת האומדנים של התקציב הלאומי כבר מצא הדבר את ביטוי.

א. הגירעון בחשבון השוטף

הגירעון השוטף (כולל הסחר עם השטחים) החזוי ל-1976 יסתכם ב-3,67 מיליארד דולר, ירידה של 225 מיליון דולר לעומת השנה הקודמת, הגירעון האזרחי, כלומר הגירעון השוטף לאחר ניכוי היבוא הביטחוני הישיר, יסתכם ב-1,92 מיליארד דולר, שיפור של 150 מיליון דולר. סך תשלומי ריבית ודיבידנדות גדל בשנת 1975 ב-115 מיליון דולר. אם ננכה מהגירעון השוטף את יבוא הביטחון, את הגידול בתשלומים בחשבון ההון, ואת הגידול ביבוא אניות ומטוסים בסך של 90 מיליון דולר, נמצא שהגירעון המנוכה, כלומר הגירעון הנתון להשפעת המדיניות הכלכלית בטווח הקצר, אמור לרדת בשנת 1976 בסך של 360 מיליון דולר. העלייה הצפויה במחירי היבוא והיצוא כשלעצמה תרמה 140 מיליון דולר לגידול הגירעון השוטף, על אף העובדה שמחירי היבוא והיצוא עלו באותו שיעור; דבר זה נובע מהעובדה, שנפח היבוא הוא כפול מגפח היצוא. בסחר עם שטחי הממשל חזוי עודף יצוא של 140 מיליון דולר, לעומת 100 מיליון דולר ב-1975. שיעור הגירעון השוטף ביחס למקורות יהיה לפי התחזית כ-20 אחוזים, לעומת 23 אחוזים בשנת 1975. בשנת 1976 צפויה ירידה בגירעון המסחרי ב-150 מיליון דולר, לאחר שבשנת 1975 פחת הגירעון המסחרי ב-250 מיליון דולר. סך הגירעון המסחרי יסתכם ב-1,975 מיליון דולר. השיפור בגירעון המסחרי הוא תוצאה של גידול יצוא הסחורות בשיעור של 18 אחוזים לעומת גידול יבוא הסחורות בשיעור של כ-2 אחוזים בלבד, סך יצוא הסחורות אמור להגיע ל-2,090 מיליון דולר, ויבוא הסחורות יגיע ל-4,065 מיליון דולר. יצוא הסחורות יכסה 51 אחוזים מיבוא הסחורות, לעומת 46 אחוזים בשנת 1975. צפוי גירעון בחשבון השירותים בסך 85 מיליון דולר, לעומת גירעון בסך של 45 מיליון דולר בשנת 1975. גידול הגירעון בחשבון השירותים ינבע בעיקר מגידול הגירעון בחשבון ההון: ביבוא שירותי הון חזוי גידול של 115 מיליון דולר, ואילו ביצוא שירותי הון צפויה ירידה של כ-10 מיליון דולר.

ב. היבוא

הפסקת גידול היבוא, במונחים ריאליים, שהחלה עוד בשנת 1974, אמורה להימשך גם בשנת 1976. יבוא סחורות ושירותים יסתכם, לפי התחזית לשנת 1976, ב-8,125 מיליון דולר, לעומת 7,885 מיליון דולר בשנה הקודמת, וזוהי ירידה ריאלית של כאחוז אחד. ההאטה ביבוא מקורה בצמצום הביקושים המקומיים ובייקורו של היבוא בעקבות הפיחותים. יבוא הסחורות יסתכם ב-4,065 מיליון דולר, סך המהווה עלייה נומינלית של 3 אחוזים ואי-שינוי במונחים ריאליים לעומת אשתקד. יבוא נכסי השקעה (למעט אניות ומטוסים) אמור לרדת ב-6 אחוזים, במונחים

ריאליים, בעקבות הירידה הצפויה בהשקעות. ביבוא נכסי צריכה צפויה ירידה של 6 אחוזים, לאחר ירידה של 20 אחוזים בשנת 1975. ביבוא התשומות חוזים ירידה בשיעור של 2 אחוזים, במונחים ריאליים, בעקבות אי גידול הפעילות בענפי המשק, וירידת-מה במלאי, לאחר עלייה ניכרת במלאי אשתקד. יבוא השירותים החוזי יסתכם ב-2,005 מיליון דולר, שהם גידול נומינלי של 11 אחוזים, וגידול ריאלי של 6.5 אחוזים. הגידול ביבוא שירותי ההון, שיסתכם ב-1976 ב-115 מיליון דולר, הינו תולדה של גידול החוב החיצוני בשנים האחרונות. כן צפוי גידול ביבוא שירותי תחבורה, בשיעור ריאלי של 4.5 אחוזים, בעיקר בעקבות הגידול הצפוי ביצוא. בהוצאת מטבע חוץ של תיירים ישראלים בחו"ל לא צפוי שינוי משמעותי.

היבוא הביטחוני הישיר נאמד ב-1,750 מיליון דולר, לעומת 1,825 מיליון דולר בשנה הקודמת. היבוא הביטחוני העקיף נאמד ב-525 מיליון דולר. היבוא החוזי מהשטחים יגיע לסך 300 מיליון דולר, לעומת 320 מיליון דולר בשנה הקודמת, ירידה ריאלית של כ-9 אחוזים. עיקר הירידה צפויה ביבוא של שירותי עבודה מהשטחים, בעקבות צמצום הפעילות בענף הבנייה. במחירי היבוא השנה נלקחה בחשבון עלייה בשיעור של 4 אחוזים.

ג. היצוא

לפי התחזית, יסתכם סך היצוא בשנת 1976 ב-4,450 מיליון דולר (כולל היצוא לשטחים), גידול בסך של 460 מיליון דולר, שהם גידול של כ-12 אחוזים; במחירי היצוא חזויה עלייה בשיעור של כ-4 אחוזים, ומכאן שצפוי גידול ריאלי ביצוא בשיעור של כ-7 אחוזים. ביצוא למעט שירותי הון צפוי גידול ריאלי של 8.5 אחוזים, הנובע מגידול של 15 אחוזים ביצוא הסחורות ושל 9 אחוזים ביצוא השירותים. היצוא התעשייתי יסתכם בכ-1,770 מיליון דולר, מזה 600 מיליון דולר יצוא יהלומים. ביצוא התעשייתי למעט יהלומים חזוי גידול ריאלי בשיעור של כ-15 אחוזים, והוא יסתכם ב-1,170 מיליון דולר. ביצוא היהלומים חזוי גידול ריאלי בשיעור של 6 אחוזים, בעקבות התתאוששות הכלכלית בעולם, ולאחר שנתיים של גידול איטי מאוד ביצוא זה. כבשנת 1975, חוזים גם ב-1976 גידול מהיר במיוחד ביצוא ענפי המתכת, האלקטרוניקה וחשמל, גומי ופלסטיקה וכימיקלים. גידול אטי יותר חזוי ביצוא מוצרי מזון, הלבושה ומחצבים. ביצוא החקלאי צפוי המשך הגידול המהיר, בעיקר הודות לגידול היצוא החקלאי למעט פרי הדר, שבו צפוי גידול ריאלי של כ-18 אחוזים, לאחר גידול של 38 אחוזים בשנת 1975.

התחזית לגידול מהיר יחסית של יצוא הסחורות, לאחר שנתיים של גידול איטי ביותר, מבוססת על ההנחה, שתחול התאוששות נוספת של הביקושים בשוקי היצוא העיקריים, שתהא ריווחיות מספקת של היצוא, ושיתקיימו במשק תנאים שיאפשרו להעביר לתעשיות היצוא את העובדים הנחוצים להגדלתו. כן תסייע לגידול זה הורדת המכסים בארצות היצוא העיקריות, בעקבות ההסכם לאזור סחר חופשי עם השוק המשותף, והסכם הסחר עם ארה"ב.

צפויה השנה התאוששות בתנועת התיירות, בעקבות שיפור המצב הכלכלי בארצות המוצא של התיירים, הרגיעה הביטחונית, השינויים בשער החליפין והגדלת ההנחות לתיירים. סך ההכנסות מיצוא שירותי תיירות בשנת 1976 נאמד ב-280 מיליון דולר, שהם גידול של 15 אחוזים.

ביצוא שירותי תחבורה וביטוח, צפוי גידול נומינלי של 12 ו-9 אחוזים בהתאמה, במקביל להתפתחות בסחר החוץ. בעקבות הגידול המהיר יחסית של היצוא, לעומת ירידה בהשקעות ובצריכה הפרטית, יגדל חלקם של המקורות המופנים ליצוא מ-21 אחוזים מהמקורות ב-1975, ל-23 אחוזים בשנת 1976, — לאחר שיופנו ליצוא כל המקורות המתפנים בעקבות הירידות בהשקעות ובצריכה הציבורית.

ד. יבוא ההון

יבוא ההון ברוטו בשנת 1976 יסתכם, על פי התחזית, בסך של 4.5 מיליארד דולר, לעומת

4.1 מיליארד דולר בשנת 1975, ויבוא ההון נטו (לאחר פירעון חובות והשקעות בחו"ל) — ב-3.77 מיליארד דולר, לעומת 3.4 מיליארד דולר בשנת 1975.

יבוא ההון בממדים אלו יאפשר מימון מלא של הגירעון הצפוי במאזן השוטף, תוך שמירה על היתרות ברמה נמוכה במקצת מזו של סוף 1975, בסך של כמיליארד דולר.

ההעברות החד-צדדיות אמורות להסתכם ב-2.3 מיליארד דולר לעומת 1.8 מיליארד דולר בשנה הקודמת, וחלקן ביבוא ההון ברוטו יהיה 52 אחוזים לעומת 47 אחוזים בשנת 1975 ו-59 אחוזים בשנת 1974.

תחזית זו לוקחת בחשבון קבלת מענקים מממשלת ארה"ב בסך של 1.3 מיליארד דולר (740 מיליון דולר ב-1975), כאשר כשליש מסכום זה הוא למימון רכש ביטחוני, והיתרה לסיוע כלכלי.

ההעברות של מוסדות יגדלו במידת מה, ויסתכמו ב-470 מיליון דולר, כשכל העלייה היא במגבית המאוחדת ובמגבית קרן היסוד, לעומת ירידה קלה בהעברות של מוסדות אחרים. בהעברות של פיצויים מגרמניה צפויה ירידה של כ-50 מיליון דולר, והן יסתכמו ב-290 מיליון דולר, בהעברות של פרטים לא צפוי שינוי משמעותי.

ההלוואות לזמן ארוך ובינוני יסתכמו ב-2.0 מיליארד דולר, לעומת 2.1 מיליארד דולר בשנה הקודמת, חלקן של הלוואות אלה בסך יבוא ההון ברוטו יהיה 45 אחוזים, לעומת 53 אחוזים בשנת 1975, ו-36 אחוזים בשנת 1974. במסגרת זו נלקחו בחשבון ההלוואות של ממשלת ארה"ב, בסך של 1.1 מיליארד דולר.

בתחזית זו נלקחה בחשבון אפשרות קבלת אשראי בסך של 75 מיליון דולר מקרן המטבע הבינלאומית, כמחצית מקרן הדלק והיתרה בעקבות הגדלת המכסות.

פירעון הלוואות לזמן ארוך ובינוני חזוי להגיע ל-660 מיליון דולר, לעומת 575 מיליון דולר בשנה הקודמת. הפירעון יהווה 15 אחוזים מיבוא ההון ברוטו, בדומה לשנה הקודמת.

במסגרת פירעון החובות ישולמו 135 מיליון דולר על חשבון החוב הביטחוני, 200 מיליון דולר ישולמו כפירעון רגיל ומוקדם בקשר למלווה העצמאות והפיתוח.

בתנועות הון לזמן קצר צפוי בשנה הקרובה עודף תשלומים לחוץ-לארץ, כתוצאה מפירעון מוקדם של התחייבויות בהשפעת הציפיות להמשך הפיחותים הווחלים.

בהשקעות מחו"ל (ברוטו) חזויה עלייה קלה, בעקבות ההתאוששות הכלכלית בעולם והרגיעה הביטחונית בארץ.

ה. חובות המדינה ויתרות מטבע החוץ

בשנת 1976 צפוי גידול של 1.4 מיליארד דולר בחובות המדינה, בדומה לעלייה בשנה הקודמת, יתרת החובות תגיע בסוף השנה ל-9 מיליארד דולר בקירוב.

החוב לגפש יגיע השנה ל-2,500 דולר לעומת 2,200 דולרים בשנת 1975. כ-24 אחוזים מיתרת החוב בסוף השנה היא למחזיקי איגרות מלווה פיתוח, 33 אחוזים מהחוב הם לממשלת ארה"ב בקשר לסיוע הכלכלי והצבאי.

תשלומי הריבית על חשבון החוב חזויים להסתכם ב-675 מיליון דולר לעומת 600 מיליון דולר בשנת 1975. סך התשלומים על חשבון החוב, קרן וריבית, יגיעו ל-1.35 מיליארד דולר, לעומת 1.2 מיליארד דולר בשנה הקודמת. תשלומים אלה יהיו 50 אחוזים בקירוב מהערך המוסף של היצוא.

כאמור לעיל, יסתכם יבוא ההון נטו ב-3,770 מיליון דולר, לעומת גירעון שוטף של 3,670 מיליון דולר. מכאן שלא צפוי שינוי משמעותי ביתרות מטבע החוץ, והן יסתכמו בסוף השנה בכמיליארד דולר בקירוב. יתרות אלה מספיקות למימון של 6 שבועות יבוא בלבד.

לוח 2

המקורות והשימושים, 1974, אומדן ל-1975, תחזית ל-1976

העלייה או הירידה (—) לעומת השנה הקודמת								
במחיר		בכמות			1976 במחירי תחזית	1975 אומדן	1974	
1975	1974	1976	1975	1974				
(אחוזים)					(מיליוני ל"י)			
38.5	34.3	1.0	—1.8	5.3	72,760	72,036	52,980	ה מק ו ר ו ת
41.0	40.8	—2.7	1.3	4.2	54,970	56,487	39,540	1. התוצר הלאומי הגולמי
								2. ערך היבוא בשוק המקומי*
								ערך היבוא בשוק המקומי למעט אניות ומטוסים
41.8	45.3	—1.6	—1.7	9.3	42,345	43,028	30,879	ויבוא ביטחוני ישיר
40.8	43.4	—12.4	—0.8	4.4	25,905	29,574	21,173	3. עודף היבוא (2—12)
39.3	36.7	—2.9	—1.6	5.1	98,665	101,610	74,153	4. סך המקורות לשימושים מקומיים (1+3)
39.8	36.9	—0.6	—0.6	4.9	127,730	128,523	92,520	5. סך כל המקורות (1+2)
								ה ש י מ ו ש י ם
39.6	38.4	0.0	—2.7	7.0	44,015	44,020	32,417	6. צריכה פרטית
40.4	32.5	—3.7	6.5	6.4	33,270	34,549	23,109	7. צריכה ציבורית
39.5	37.1	1.0	—0.1	12.5	21,280	21,076	15,127	8. צריכה ציבורית למעט יבוא ביטחוני ישיר
37.3	39.9	—7.2	—9.9	0.0	21,380	23,041	18,627	9. השקעה גולמית מקומית
38.1	39.3	—10.0	—7.0	3.9	20,745	23,055	17,948	10. השקעה גולמית מקומית למעט אניות ומטוסים
39.3	36.7	—2.9	—1.6	5.1	98,665	101,610	74,153	11. סך כל השימושים המקומיים (6+7+9)
41.8	37.9	8.0	3.3	4.0	29,065	26,913	18,367	12. ערך היצוא בשוק המקומי**
								13. סך כל השימושים למעט אניות ומטוסים ויבוא ביטחוני ישיר (6+8+10+12)
39.7	38.2	0.0	—1.8	6.6	115,105	115,064	83,859	14. סך כל השימושים (11+12)
39.8	36.9	—0.6	—0.6	4.9	127,730	128,523	92,520	15. התוצר הלאומי הגולמי בסקטור הפרטי (בניכוי שירותי דיור)
39.7	34.8	1.0	—3.7	5.0	50,840	50,346	37,434	16. התוצר בסקטור הציבורי ומלכ"ר
37.8	30.3	—0.5	1.6	5.5	13,170	13,236	9,454	17. שירותי דיור זקופים
29.2	41.5	3.5	7.4	7.2	8,750	8,454	6,092	18. התוצר הלאומי הגולמי (16+17+18)
38.5	34.3	1.0	—1.8	5.3	72,760	72,036	52,980	

* היבוא על בסיס ס"ש בשער החליפין האפקטיבי וכולל את היבוא מהשטחים המוחזקים. תשלומי ריבית של הסקטור הציבורי אינם כלולים בו.

** היצוא על בסיס פ"ב בשער החליפין האפקטיבי וכולל את היצוא לשטחים המוחזקים. תקבולי ריבית של הסקטור הציבורי אינם כלולים בו.

התחלקות המקורות והשימושים, 1974, אומדן ל-1975 ותחזית ל-1976

(אחוזים, מחירי 1975)

התחלקות המקורות והשימושים			
1976	1975	1974	
100.0	100.0	100.0	סך כל השימושים
34.5	34.3	34.7	הצריכה הפרטית
26.0	26.9	25.2	הצריכה הציבורית
6.5	6.5	6.1	צריכה אזרחית
19.5	20.4	19.1	צריכה ביטחונית
16.7	17.9	19.9	ההשקעה הגולמית המקומית
22.8	20.9	20.2	היצוא
100.0	100.0	100.0	סך כל המקורות
57.0	56.0	56.7	התוצר הלאומי הגולמי
43.0	44.0	43.3	היבוא
			סך כל השימושים, למעט יבוא
100.0	100.0	100.0	ביטחוני ישיר ואניות ומטוסים
18.5	18.3	18.1	הצריכה הציבורית, למען יבוא ביטחוני ישיר
38.2	38.3	38.2	הצריכה הפרטית
18.0	20.0	21.3	ההשקעה הגולמית המקומית, למעט אניות ומטוסים
25.3	23.4	22.4	היצוא
			סך כל המקורות, למעט יבוא
100.0	100.0	100.0	ביטחוני ישיר ואניות ומטוסים
63.2	62.6	64.5	התוצר הלאומי הגולמי
36.8	37.4	35.5	היבוא, למעט יבוא ביטחוני ישיר

האוכלוסייה, כוח העבודה והתעסוקה, 1974, אומדן ל-1975 ותחזית ל-1976

העלייה או הירידה (—) לעומת השנה הקודמת			1975 אומדן	1976 תחזית	1974	
1076	1975	1974				
(אחוזים)			(אלפים)			
2.2	2.3	3.1	3,534	3,457	3,378	סך כל האוכלוסייה הממוצעת
2.0	1.9	3.0	2,428	2,380	2,335	האוכלוסייה בגיל עבודה
1.7	1.5	0.5	1,170	1,150	1,133	השייכים לכוח העבודה האזרחי
0.0	1.3	0.1	1,114	1,113	1,099	המועסקים
			56	37	34	הבלתי מועסקים
			(אחוזים)			
			68.8	68.8	69.1	חלקה של האוכלוסייה בגיל העבודה
						בסך כל האוכלוסייה
			48.2	48.3	48.5	שיעור ההשתתפות בכוח העבודה
						האזרחי
			4.8	3.2	3.0	חלקם של הבלתי מועסקים
						בכלל כוח העבודה האזרחי
			(אלפים)			
			80.0	72.3	83.4	הגידול באוכלוסייה במשך השנה
			72.0	71.3	69.1	ריבוי טבעי
			8.0	1.0	14.3	מאזן ההגירה, נטו
			24.0	20.0	32.0	מספר העולים ברוטו
			3,574	3,494	3,422	האוכלוסייה בסוף התקופה
			20.3	20.6	20.5	שיעור הריבוי הטבעי

* נתוני האוכלוסייה כוללים את העולים בכוח, כפי שנאמדו בידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. בשאר הנתונים כללנו כאן את העולים בכוח. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה עומדת לכלול את העולים בכוח גם בסקר כוח האדם החל ב-1976.

המאזן השוטף *, 1974, אומדן ל-1975 ותחזית 1976

העלייה או הירידה (—) לעומת השנה הקודמת		תחזית		אומדן		
1976	1975	1976	1975	1974		
(אחוזים)		(מיליוני דולרים)				
—7	—11	1,975	2,127	2,393	1. הגירעון המסחרי	
3	—4	4,065	3,943	4,096	יבוא סחורות	
15	7	2,090	1,816	1,703	יצוא סחורות	
—4	33	1,750	1,825	1,372	2. יבוא ביטחוני ישיר	
—6	5	3,725	3,952	3,765	3. הגירעון המסחרי כולל יבוא ביטחוני ישיר	
		85	45	—138	4. הגירעון בחשבון השירותים	
11	13	2,005	1,801	1,597	יבוא שירותים	
9	12	1,920	1,756	1,735	יצוא שירותים	
—5	10	3,810	3,997	3,627	5. הגירעון בחשבון השוטף ללא השטחים (4+3)	
3	7	7,820	7,569	7,065	סך כל יבוא הסחורות והשירותים	
12	4	4,010	3,572	3,438	סך כל יצוא הסחורות והשירותים	
		—140	—103	—51	6. החשבון השוטף עם השטחים	
—6	9	3,670	3,894	3,576	7. סך כל הגירעון בחשבון השוטף	
		51	47	49	אחוז היצוא מהיבוא	

* על בסיס היבוא סי"ף.

יצוא סחורות ושירותים, 1974, אומדן ל-1975 ותחזית ל-1976 (מחירים שוטפים)

העלייה או הירידה (—) לעומת השנה הקודמת						
1976		1975		1976	1975	1974
ערך	כמות	ערך	כמות	תחזית	אומדן	
(אחוזים)				(מיליוני דולרים)		
א. יצוא הסחורות						
יצוא תעשייתי						
10	6	—2	—2	605	549	562
19	15	4	—2	1,165	983	941
תעשייתי אחר						
יצוא חקלאי						
8	3	46	19	190	176	120
18	18	42	38	120	102	72
21	10	—35	—39	40	33	51
21	11	6	100	1,120	1,843	1,746
סך יצוא הסחורות ברוטו						
				30	27	43
החזרות והתאמות						
15	11	7	1.5	2,090	1,816	1,703
סך יצוא הסחורות נטו						
ב. יצוא השירותים						
תחבורה						
12	4	—0.5	—9	830	742	745
15	11	26	5	280	244	194
תיירות						
9	5	3	—4	260	238	232
—3		—12	—	300	310	354
25	8	—8	—10	30	24	26
ממשלה לנמ"א						
11	5	8	5	220	198	184
שירותים אחרים						
9	4	1	—1	1,920	1,756	1,735
12	8	4	0	4,010	3,572	3,438
סך יצוא השירותים						
סך יצוא הסחורות והשירותים						
סך יצוא סחורות ושירותים						
6	2	16	16	445	420	362
לשטחים						
סך כל יצוא הסחורות						
12		5	2	4,455	3,992	3,800
והשירותים						
סך כל יצוא הסחורות						
והשירותים						
13	8.6	7	3.6	4,155	3,682	3,446
למעט שירותי הון						

יבוא סחורות ושירותים*, 1974, אומדן ל-1975 ותחזית ל-1976

העלייה או הירידה (—) לעומת השנה הקודמת							
1976		1975					
ערך	כמות	ערך	כמות	1976	1975	1974	
(אחוזים)				(מיליוני דולרים)			
0.8	—3.3	5.5	—8.1	5,815	5,768	5,468	א. יבוא סחורות נטו
—6.3	—5.9	—10.6	—20.0	300	320	358	נכסי צריכה
9.0	5.8	1.5	—1.0	450	413	407	יהלומים (נטו)
3.1	—0.8	3.3	7.6	670	650	629	דלק (כולל דלק מסיני)
0.5	—1.9	—2.0	—7.1	2,065	2,055	2,097	חומרי גלם אחרים
12.5 פי		—94.7		100	8	151	אניות ומטוסים
—3.4	—6.4	7.4	—4.1	575	595	554	נכסי השקעה אחרים
25.0		60.0		10	8	5	סחורות שלא פורטו
—4.1	—11.2	33.0	19.2	1,750	1,825	1,372	יבוא בטחוני ישיר
—1.0		1.0		—105	—106	—105	החזרות והתאמות
							יבוא סחורות נטו, למעט אניות ומטוסים,
—0.2	—2.8	—0.5	—6.0	3,515	3,522	3,538	יהלומים ויבוא בטחוני ישיר
11.3	6.4	12.8	6.0	2,005	1,801	1,596	ב. יבוא שירותים
9.5		13.9		440	402	353	תחבורה
8.8		19.7		185	170	142	תיירות
5.1		5.3		270	257	244	ביטוח
16.8		15.7		800	685	952	הון
2.9		0.0		105	102	102	ממשלה לנמ"א
10.8		13.5		205	185	163	שירותים אחרים
3.3	—1.0	7.1	0.3	7,820	7,569	7,064	ג. יבוא סחורות ושירותים (א+ב)
—3.8	—8.5	2.3	2.3	305	317	310	ד. יבוא סחורות ושירותים משטחי הממשל
3.0	—1.3	6.9	0.3	8,125	7,886	7,374	ה. סך כל יבוא הסחורות והשירותים (ג+ד)
							סך כל יבוא סחורות ושירותים, למעט אניות ומטוסים,
2.0	—1.3	2.1	—3.3	5,475	5,368	5,259	ויבוא בטחוני לנמ"א ושירותי הון

* היבוא על בסיס סי"ף.

יבוא ההון, 1974, אומדן ל-1975 ותחזית ל-1976

(מיליוני דולרים)

1976 תחזית	1975 אומדן	1974	
4,500	4,073	3,138	1. יבוא הון ברוטו (+4+3)
2,343	1,818	1,858	2. סה"כ תקבולים חד-צדדיים
470	450	348	א. העברת מוסדות
290	340	317	ב. פיצויים מגרמניה
1,303	740	823	ג. מענקי ממשלת ארה"ב
—	40	738	מענק צבאי מיוחד
500	278	—	מענק לרכש ביטחוני
513	387	50	מענק סיוע כלכלי
15	35	3	מענק יהודי בריה"מ
*275	—	—	מענק מבקשות שטרם אושרו
250	260	347	ד. העברות פרטים
30	28	23	ה. העברות בין-ממשלתיות אחרות נטו
130	110	160	3. השקעות מחו"ל ברוטו
2,027	2,145	1,120	4. הלוואות לזמן ארוך ובינוני
340	295	326	א. מלווה עצמאות ופיתוח
50	40	9	ב. הלוואות מבנק יצוא-יבוא
25	25	—	ג. הלוואות אי"ד שכון
1,092	1,191	298	ד. הלוואות ממשלת ארה"ב
—	418	191	אשראי רגיל לרכש בטחוני
496	764	98	אשראי בטחוני מיוחד
321	9	9	סיוע כלכלי (כולל עודפי מזון)
*275	—	—	סיוע מבקשות שטרם אושרו
40	25	16	ה. הבנק העולמי
75	214	39	ו. אשראי מקרן המטבע
55	55	54	ז. מלווה מגרמניה
350	300	378	ח. הלוואות מסחריות
660	575	472	5. פירעון חובות לזמן ארוך ובינוני
70	80	97	6. השקעות בחו"ל וחיסול השקעות
3,770	3,418	2,569	7. יבוא הון נטו (6—5—1)
—	170	100	8. הון לזמן קצר בקשר לדלק סיני
3,670	3,894	3,576	9. הגירעון בחשבון השוטף
+100	—306	—907	10. עודף יבוא הון על הגרעון (9—8+7) עליה (—) או ירידה (+) ביתרות
+20	+32	+627	בנק ישראל נטו
—120	+174	+531	תנועות הון לזמן קצר
—	100	—251	טעויות והשמטות
1,020	1,040	1,071	11. יתרות בנק ישראל נטו בסוף התקופה
9,000	7,600	6,230	12. יתרת החוב במט"ח

* בהנחה שהתחלקות הסיוע העתידי בין מענקים למלוות תהיה שווה.

התוצר הלאומי וההכנסה הלאומית, 1974, אומדן ל-1975 ותחזית ל-1976 (מחירים שוטפים)

העלייה או הירידה (—) לעומת השנה הקודמת			1976 תחזית	1975 אומדן	1974	
1976	1975	1974				
(אחוזים)			(מיליוני ל"י)			
30.1	36.0	41.4	93,740	72,036	52,980	1. תוצר לאומי גולמי במחירי שוק *
30.0	53.2	53.7	12,345	9,497	6,199	2. פחת
30.2	33.7	39.9	81,395	62,530	46,781	3. תוצר לאומי נקי (1—2)
41.0	71.3	46.3	12,550	8,900	5,196	4. מסים עקיפים על הייצור המקומי
—44.4	61.3	26.6	1,000	1,800	1,113	5. סובסידיות לייצור המקומי
62.7	73.9	52.8	11,550	7,100	4,083	6. מסים נטו על הייצור המקומי (4—5)
26.0	29.8	38.8	69,845	55,439	42,698	7. ההכנסה הלאומית (3—6)
23.3	26.9	34.7	19,765	16,035	12,640	8. הכנסה לאומית לנפש (בל"י)

* התוצר הלאומי לפי שער חליפין אפקטיבי.

ההכנסה הפרטית וההכנסה הפנויה, 1974, אומדן ל-1975 ותחזית ל-1976

העלייה או הירידה (—) לעומת השנה הקודמת			1976 תחזית	1975 אומדן	1974	
1976	1975	1974				
(אחוזים)			(מיליוני ל"י)			
26.0	29.8	38.8	69,845	55,439	42,698	1. ההכנסה הלאומית
						2. הכנסות מקומיות של הסקטור הציבורי מרכוש *
25.0	2.8	91.0	1,500	***1,200	***1,167	3. פחת
30.0	53.2	53.7	12,345	9,497	6,199	4. ההכנסה הפרטית הגולמית מפעילות כלכלית (1—2+3)
26.6	33.5	39.6	80,690	63,736	47,730	5. מס הכנסה
44.8	57.4	42.5	14,800	10,220	6,492	6. תשלומים לביטוח לאומי
38.6	47.8	31.0	4,700	3,390	2,294	7. סך כל המסים הישירים (5+6)
43.3	54.9	39.3	19,500	13,610	8,786	8. מילואות חובה נטו **
—94.6	—24.7	89.9	100	1,865	2,478	9. סך כל תשלומי החובה (7+8)
26.7	37.4	48.0	19,600	15,475	11,264	10. תשלומי ההעברה נטו
50.9	54.2	49.4	16,750	***11,100	***7,200	11. ההכנסה הפרטית הגולמית הפנויה ממקורות פנים
27.3	32.7	41.1	77,940	61,226	46,144	א. ללא ניכוי מלואות חובה (4—7+10)
31.1	35.9	39.1	77,840	59,361	43,666	ב. בניכוי מילואות חובה נטו (4—9+10)
13.7	47.1	6.1	5,800	5,100	3,467	12. העברות לפרטים מחו"ל
						13. ההכנסה הפרטית הגולמית הפנויה מכל המקורות
						א. ללא ניכוי מילואות חובה נטו (א11+12)
26.3	33.7	38.0	83,740	66,326	49,611	ב. בניכוי מילואות חובה נטו (ב11+12)
29.8	36.8	36.0	83,640	64,461	47,133	

* בסידרה זו חל שינוי בנתונים לעומת שנים קודמות, עקב שינוי בהגדרת הסעיף "הכנסות מריבית מחו"ל של הסקטור הציבורי" של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

** גביות בניכוי פדיון מילואות חובה.

*** אומדן.

החיסכון הפרטי *, 1974, אומדן ל-1975, ותחזית ל-1976

העלייה או הירידה (—) לעומת השנה הקודמת			תחזית 1976	אומדן 1975	1974	
1976	1975	1974				
(אחוזים)			(מיליוני ל"י)			
1. ההכנסה הפרטית הגולמית הפנויה ממקורות פנים						
72.3	32.7	41.1	77,940	61,226	46,144	א. ללא ניכוי מילוות חובה
31.1	35.9	39.1	77,840	59,361	43,666	ב. בניכוי מילוות חובה
2. ההכנסה הפרטית הגולמית הפנויה מכל המקורות						
26.3	33.7	38.0	83,740	66,326	49,611	א. ללא ניכוי מילוות חובה
29.8	36.8	36.0	83,640	64,461	47,133	ב. בניכוי מילוות חובה
32.0	35.8	48.0	58,105	44,020	32,417	3. הצריכה הפרטית
4. החיסכון הפרטי הגולמי ממקורות פנים (1—3)						
15.3	25.3	27.1	19,835	17,206	13,727	א. ללא ניכוי מילוות חובה
28.6	36.4	18.5	19,735	15,341	11,249	ב. בניכוי מילוות חובה
5. החיסכון הפרטי הגולמי מכל המקורות (2—3)						
14.9	29.7	22.3	25,635	22,306	17,194	א. ללא ניכוי מילוות חובה
24.9	44.2	15.3	25,535	20,441	14,176	ב. בניכוי מילוות חובה
(א ח ו ז י ם)						
6. שיעורי החיסכון הפרטי הגולמי ממקורות פנים (4/1)						
			25.4	28.1	29.7	א. ללא ניכוי מילוות חובה
			25.3	25.8	25.7	ב. בניכוי מילוות חובה
7. שיעור החיסכון הפרטי הגולמי מכל המקורות (5/2)						
			30.6	33.6	34.6	א. ללא ניכוי מילוות חובה
			30.5	31.7	30.0	ב. בניכוי מילוות חובה

* החיסכון הפרטי הוא של משקי בית, עסקים ומלכ"ר.

ההשקעה בנכסים קבועים לפי ענפי המשק, 1974, אומדן ל-1975 ותחזית ל-1976

(מחירי 1975)

העלייה או הירידה (—) לעומת השנה הקודמת		1976	1975	1974	
1976	1975	תחזית	אומדן		
(אחוזים)		(מיליוני ל"י)			
—12	7	840	960	900	חקלאות
—12	14	180	160	140	מים
—2	8	3,390	3,465	3,210	חרושת מכרות ומחצבים
28	33	870	680	510	חשמל
—40	—17	255	425	510	ציוד לבנייה ועבודות עפר
—4	—32	2,395	2,490	3,650	תחבורה וקשר
—12	—20	175	200	250	רכבות, קווי דלק ואחסנה
33	67	400	300	180	נמלים ושדות תעופה
—5	—24	380	400	525	כבישים
3	—27	660	640	875	דואר ותקשורת
—18	48	780	950	1,820	כלי רכב
—14	—8	3,635	4,250	4,630	מסחר ושירותים
—16	5	6,425	7,600	7,950	דיוור
—16	—18	2,635	3,140	3,850	בנייה פרטית
—16	9	3,790	4,460	4,100	בנייה ציבורית
—7	—8	11,565	12,430	13,550	סך כל ההשקעות בענפי משק למעט אניות ומטוסים
—10	—7	17,990	20,015	21,500	סך כל ההשקעה בנכסים קבועים למעט אניות ומטוסים
		670	—15	850	אניות ומטוסים
—7	—10	18,660	20,030	22,350	סך כל ההשקעה בנכסים קבועים

אינדיקטורים מזניטריים, 1974 ו-1975

(מיליוני ל"י)

דצמבר 1975	דצמבר 1974	
		יתרה לסוף התקופה
10,555	8,722	אמצעי תשלום
3,562	3,601	פיקדונות לזמן קצוב בל"י
84	162	מילוה קצר מועד
7,809	4,734	תכניות חיסכון מאושרות ²
³ 10,064	8,315	פיקדונות פו"ק ותמ"מ
6,688	5,434	אשראי בנקאי חופשי
⁴ 12,646	9,008	אשראי בנקאי מכוון
7,005	6,889	בסיס הכסף ⁵
-1,392	-67	עתודות פנויות (+ עודף, - גירעון)
ינואר עד דצמבר		
1975	1974	
4,255	2,734	השפעת תקציב המדינה (+ הזרמה, - ספיגה)
-3,878	-4,558	העברות מטבע חוץ של הסקטור הפרטי (+ הזרמה, - ספיגה)
9,908	7,566	יתרה חודשית ממוצעת של אמצעי תשלום

1 נתונים ארעיים.

2 לא כולל הפרשי הצמדה.

3 מזה: 1500 מיליון ל"י הפרשי פיחות.

4 מזה: 1290 מיליון ל"י הפרשי פיחות.

5 מזומנים בידי הציבור ונכסים נוילים של הבנקים